

ČESKÁ REPUBLIKA A OCHRANA OZONOVÉ VRSTVY ZEMĚ CZECH REPUBLIC AND THE PRESERVATION OF THE OZONE LAYER OF THE EARTH

Jiří Hlaváček

Ministerstvo životního prostředí, Praha, září 2002
Ministry of the Environment of the Czech Republic, September 2002

OBSAH

Message of the United Nations Secretary General on the International Day for the Preservation of the Ozone Layer	2
Poselství generálního tajemníka Organizace spojených národů u příležitosti Mezinárodního dne ochrany ozonové vrstvy	2
Mezinárodní den ochrany ozonové vrstvy v České republice	3
International Day for the Preservation of the Ozone Layer	5
Česká republika a ochrana ozonové vrstvy	8
International Efforts to Preserve the Ozone Layer	9
Zapojení soukromého sektoru do mezinárodních a národních snah o ochranu ozonové vrstvy	10
Ekonomické a finanční nástroje na podporu ochrany ozonové vrstvy	12
Kontrola a vynucování plnění opatření na ochranu ozonové vrstvy	14
Úloha Celní správy ČR při ochraně ozonové vrstvy	15
Zdravotnický sektor v České republice a opatření na ochranu ozonové vrstvy	18
Česká zahraniční rozvojová pomoc a projekty zaměřené na vyřazování látek porušujících ozonovou vrstvu	20
Official Developmental Assistance of the Czech Republic	21
Politika České republiky pro vyloučení látek porušujících ozonovou vrstvu	23
Ochrana ozonové vrstvy. Dějiny Spojených národů	24

Publikace vznikla ve spolupráci s účastníky odborné konference u příležitosti Mezinárodního dne ochrany ozonové vrstvy dne 16. září 2002 a se sekretariátem Vídeňské úmluvy o ochraně ozonové vrstvy a Montrealského protokolu o látkách, které porušují ozonovou vrstvu.

This publication was written and compiled in co-operation with the participants of the experts conference on the occasion of the International Day for the Preservation of the Ozone Layer of 16 September 2002 and in co-operation with the Ozone Secretariat of the Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer and of the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer.

edice PLANETA 2002

Odborný časopis pro životní prostředí

Ročník X, číslo 4/2002

Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65,
100 10 Praha 10
tel. 267 122 549,
fax: 267 126 549

ISSN 1213-3396

Titul **PLANETA** má registrováno Ministerstvo životního prostředí a časopis vychází maximálně 6x ročně jako monotematická čísla věnovaná problematice životního prostředí.

Periodika a publikace vydávané MŽP jsou volně přístupné na Internetu v Elektronické environmentální knihovně.

MESSAGE OF THE UNITED NATIONS SECRETARY GENERAL ON THE INTERNATIONAL DAY FOR THE PRESERVATION OF THE OZONE LAYER

16 September 2002

Life started to develop significantly on our planet only after the ozone layer was in place in the stratosphere to filter out harmful levels of sunlight. The battle to repair this life-sustaining system is far from over.

The scientific assessment carried out this year concluded that although some ozone depleting agents in the atmosphere are declining slowly from the peak that occurred in 1992 – 1994, others are still on the increase. Scientists predict that the ozone layer will remain particularly vulnerable during the next decade or so, even if all countries comply with the measures put in place by the Montreal Protocol to control and phase out ozone depleting substances. Failure to comply with the Protocol would delay and could even prevent the ozone layer's future recovery.

The success achieved so far in reducing the production and consumption of ozone depleting substances in industrial countries should give us hope that we will complete this task in developed and developing countries alike. I urge all countries to meet their commitments under the Protocol and in particular the industrialized countries to continue providing the financial and other assistance that will help the developing countries to do so.

This year's observance of the International Day for the Preservation of the Ozone Layer falls immediately after the World Summit on Sustainable Development. As the world now turns to implementing the agreements reached in Johannesburg, let us not lose sight of the need to remain vigilant in protecting the ozone layer.

Kofi A. Annan

.....

POSELSTVÍ GENERÁLNÍHO TAJEMNÍKA ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ U PŘÍLEŽITOSTI MEZINÁRODNÍHO DNE OCHRANY OZONOVÉ VRSTVY

16. září 2002

Život na naší planetě se začal významněji rozvíjet pouze po té, když již ve stratosféře existovala ozonová vrstva, která pohlcovala nebezpečnou úroveň slunečního záření. Boj za obnovu tohoto systému, udržujícího život, je zatím ještě daleko od úspěšného završení.

Vědecké hodnocení, provedené v tomto roce, došlo k závěru, že i když výskyt řady látek porušujících ozonovou vrstvu v atmosféře pomalu klesá ve srovnání s nejvyšší dosaženou úrovní v letech 1992 – 1994, výskyt dalších stále ještě roste. Vědci předpovídají, že ozonová vrstva zůstane zranitelná zvláště během příštího desetiletí a dále, i v případě, že všechny země budou uskutečňovat opatření, uložená jim Montrealským protokolem za účelem kontroly a vyřazování látek porušujících ozonovou vrstvu. Neplnění závazků Montrealského protokolu by oddálilo a dokonce zabránilo budoucí obnově ozonové vrstvy.

Dosavadní úspěch dosažený při snižování výroby a spotřeby látek porušujících ozonovou vrstvu v průmyslových zemích nám přináší naději, že uskutečníme svůj úkol jak ve vyspělých, tak i v rozvojových zemích. Vyzýváme všechny země, aby splnily svoje závazky vyplývající z Montrealského protokolu, a zvláště pak průmyslové země, aby pokračovaly v poskytování finanční a další pomoci rozvojovým zemím, aby také ony splnily své závazky.

Letošní připomenutí si Mezinárodního dne ochrany ozonové vrstvy probíhá bezprostředně po Světovém summitu o udržitelném rozvoji. Nyní, kdy se svět věnuje plnění dohod dosažených v Johannesburgu, nesmíme upustit ze zřetele potřebu být i nadále bdělí při ochraně ozonové vrstvy.

Kofi A. Annan

MEZINÁRODNÍ DEN OCHRANY OZONOVÉ VRSTVY V ČESKÉ REPUBLICE

*(JUDr. Jiří Hlaváček,
viceprezident 12. a 13. zasedání
smluvních stran Montrealského
protokolu za východoevropskou
regionální skupinu)*

Každoročně je připomínán den 16. září jako Mezinárodní den ochrany ozonové vrstvy. V tento den v r. 1987 byla přijata významná mezinárodní smlouva v oblasti ochrany životního prostředí a zdraví obyvatel – Montrealský protokol o látkách, které porušují ozonovou vrstvu. Den 16. září je příležitostí ke zhodnocení dosavadního úsilí o ochranu ozonové vrstvy, ale i k zamyšlení nad možnostmi dalšího zintenzivnění mezinárodního úsilí dosáhnout cílů Montrealského protokolu.

Ozonová vrstva, která obepíná Zemi, je tvořená molekulami ozonu ve stratosféře. Působí jako filtr proti negativním vlivům ultrafialového záření typu B. S rozvojem průmyslové výroby, především chemického a chladírenského průmyslu, došlo k citelnému poškození a oslabení ozonové vrstvy. Poškození ozonové vrstvy se negativně projevuje v imunitním systému člověka narušením struktury DNA a ve větší náchylnosti organismů k infekčním chorobám. Oslabení či ztráta filtrační schopnosti ozonové vrstvy a agresivní ultrafialové záření typu B zapříčiňuje nárůst rakovinových onemocnění kůže, podílí se na změně klimatu, na poklesu biologické rozmanitosti.

Látkami, které porušují ozonovou vrstvu, jsou zejména chlorfluoruhlovodíky, populárně označované jako „freony“. Jedná se zejména o plně halogenované chlor-fluor deriváty nižších uhlovodíků (látky skupiny CFC, populárně označované jako „tvrdé freony“) a brom-fluor deriváty nižších uhlovodíků (halony). Další skupinou jsou neplně halogenované chlor-fluor deriváty nižších uhlovodíků (látky skupiny HCFC, populárně označované jako „měkké freony“). Látky HCFC jsou v průměru asi dvacetkrát méně nebezpečné pro ozonovou vrstvu než látky CFC. Všechny tyto látky mají řadu vynikajících technických vlastností. Vyznačují se značnou chemickou stálostí, jsou nejedovaté, nehořlavé, bez zápachu a lze je velmi levně vyrábět. Vzhledem k tomu freony našly široké uplatnění v nejrůznějších oblastech lidské činnosti, zejména v chladírenství, v protipožární ochraně, při výrobě pěnových umělých hmot, při aplikaci nátěrových hmot, ve zdravotnictví, v kosmetice, ale i při zvláštním laboratorním použití ve vědě a výzkumu. Uplatnění našly

methylobromid především v zemědělství v tropických zemích pro desinfekci půdy.

Celosvětová výroba freonů na konci osmdesátých let překročila milion tun ročně, které přecházely v převážné míře do ovzduší. V důsledku toho např. v letech 1970 – 1990 poklesla koncentrace ozonu na Antarktidou o 70 % a vytvořila se tzv. ozonová díra. Rovněž tak na severní polokouli byly zaregistrovány obdobné jevy.

S cílem zastavit poškozování ozonové vrstvy přijalo mezinárodní společenství Vídeňskou úmluvu o ochraně ozonové vrstvy dne 22. března 1985 a následně 16. září 1987 její prováděcí protokol – Montrealský protokol o látkách, které porušují ozonovou vrstvu. Tyto smlouvy vytvářejí rámec pro globální akce vedoucí k postupnému omezování výroby a používání látek, které porušují ozonovou vrstvu. S cílem rychleji zastavit zhoršování stavu ozonové vrstvy byly postupně k Montrealskému protokolu přijaty zpřísnující dodatky. Londýnský dodatek (1990) stanovil termín 1. ledna 2000 pro vyloučení výroby a spotřeby látek CFC pro hospodářsky vyspělé země a 1. ledna 2005 pro rozvojové země. Kodaňský dodatek (1992) zkrátil termín pro vyloučení výroby a spotřeby látek CFC pro hospodářsky vyspělé země na 1. ledna 1996 a určil termín 1. ledna 2030 pro vyloučení výroby a spotřeby látek HCFC v hospodářsky vyspělých zemích a 1. ledna 2040 pro rozvojové země. Montrealský dodatek (1997) požaduje zavedení licenčního systému pro kontrolu dovozu a vývozu látek CFC a přijal harmonogram postupného omezení methylobromidu s termínem úplného vyloučení jeho běžné spotřeby k 1. lednu 2005 v hospodářsky vyspělých zemích a k 1. lednu 2015 v rozvojových zemích. Pekingský dodatek (1999) stanovil opatření k urychlení snižování výroby a spotřeby HCFC zmrazením výroby v r. 2004 v hospodářsky vyspělých zemích a v r. 2016 v rozvojových zemích. Zároveň zařadil bromchlormethan mezi regulované látky s termínem vyloučení jeho běžné spotřeby k 1. lednu 2002.

K Vídeňské úmluvě doposud přistoupilo 184 zemí ze 191 členských států OSN, k Montrealskému protokolu 183 států, k Londýnskému dodatku 163, ke Kodaňskému 141, k Montrealskému 84 a k Pekingskému 38. Česká republika je smluvní stranou Vídeňské úmluvy a Montrealského protokolu na základě úspěchu od 1. ledna 1993 (Československo bylo smluvní stranou od 30. prosince 1990) a přijala všechny dosavadní dodatky.

Díky výše uvedeným smlouvám se podařilo celosvětově omezit výrobu a spotřebu freonů, především v rozvinutých státech a nyní i postupně v rozvojových zemích.

Nejdůležitější požadavek Montrealského protokolu, co nejdříve omezit spotřebu regulovaných látek, zajišťuje Česká republika bez zásadních problémů. Spotřeba látek CFC, tzv. tvrdých freonů, v České republice (výroba a dovoz) činila v roce 1986, který je brán za základ omezování spotřeby, 5.512 tun. Do roku 1995 se podařilo spotřebu těchto látek omezit. Od 1. ledna 1996 jsou jejich výroba a dovoz pro běžná použití, kde existují vhodné náhrady, zakázány zákonem č. 86/1995 Sb., o ochraně ozonové vrstvy Země a nově zákonem č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých zákonů. Současná spotřeba se pohybuje okolo 6 tun pro analytické účely v souladu s celosvětovou výjimkou, udělenou ustanoveními Montrealského protokolu.

Spotřeba látek HCFC, tzv. měkkých freonů, je v České republice již nízká. Od 1. ledna 1997 je výroba látek HCFC zakázána a jejich potřeba je kryta pouze dovozem, ke kterému je třeba povolení Ministerstva životního prostředí. Limit spotřeby látek HCFC v České republice, stanovený vyhláškou MŽP č. 110/2000 Sb., činil pro rok 2000 740 tun a skutečná spotřeba byla na úrovni 121 tun. Vyhláškou MŽP č. 358/2002 Sb., byl pro rok 2002 stanoven limit ve výši 300 tun, na rok 2003 snížen na 200 tun a na rok 2004 na 100 tun. Limit spotřeby látek HCFC, stanovený uvedenou vyhláškou, je nižší než je limit spotřeby těchto látek vyplývající pro ČR z Montrealského protokolu. Česká republika tak plní se značnou rezervou požadavky Montrealského protokolu, týkající se této v současné době nejdůležitější skupiny regulovaných látek. Termín vyloučení spotřeby látek HCFC byl proti termínu stanovenému v Kodaňském dodatku (rok 2030) v České republice zpřísněn na rok 2015 zákonem č. 86/1995 Sb., o ochraně ozonové vrstvy Země, a v souladu s postupem členských států EU zákonem č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých zákonů na rok 2010.

V České republice byl v souladu s požadavky Montrealského protokolu podobně jako v členských zemích EU a v řadě kandidátských zemích již připraven „Postup pro stažení halonů“ a „Postup při omezování a zastavení spotřeby léčivých přípravků MDI s obsahem látek CFC“ a dokončován je „Postup pro zajištění látek CFC“.

Česká republika je mezinárodním společenstvím pokládána za stát, kterému se úspěšně daří plnit cíle Vídeňské úmluvy a Montrealského protokolu. Proto byla vybrána k uspořádání akcí k připomenutí si Mezinárodního dne ochrany ozonové vrstvy dne 16. září 2002. Na Ministerstvu životního prostředí České republiky se uskutečnil slavnostní program, jehož se účastnili výkonný tajemník Ozonového sekretariátu Vídeňské úmluvy a Montrealského protokolu se sídlem v Nairobi Marco Gonzalez a ministr životního prostředí České republiky Libor Ambrozek.

V ranních hodinách vystoupili v programu České televize, kde seznámili širokou veřejnost s významem Mezinárodního dne ochrany ozonové vrstvy. Poté se setkali s mládeží ze Sdružení pro ekologickou výchovu „Tereza“, která prezentovala výsledky projektu „Modré z nebe“. Následovala pak odborná konference za účasti zástupců státní správy, soukromého sektoru, nevládních organizací a vědecké obce.

Konferenci zahájil výkonný tajemník Ozonového sekretariátu Marco González, který zdůraznil, že Montrealský protokol patří k nejlépe fungujícím mezinárodním environmentálním smlouvám díky propracovanému finančnímu mechanismu podpory vyřazování látek porušujících ozonovou vrstvu (Multilaterální fond pro plnění Montrealského protokolu), kontrolnímu mechanismu plnění závazků (Implementační výbor) a vědecké a technické základně a dobré komunikaci s příbuznými environmentálními globálními smlouvami. Ocenil úspěchy České republiky při ochraně ozonové vrstvy ve vnitrostátních podmínkách a zapojení České republiky do mezinárodních aktivit v jiných částech světa především v zemích východní Evropy.

Ministr životního prostředí Libor Ambrozek se věnoval otázce ochrany ozonové vrstvy v České republice od počátku 90. let, kdy vyzdvihl pozitivní úlohu, kterou sehrály nejen orgány státní správy, ale především konstruktivní a aktivní postoj ze strany široké veřejnosti a soukromého sektoru.

Další vystupující se soustředili na jednotlivé aspekty ochrany ozonové vrstvy. Prezident Svazu chladicí a klimatizační techniky Ing. Ivan Zahradka informoval o zapojení soukromého sektoru České republiky do národních a mezinárodních snah o ochranu ozonové vrstvy, RNDr. Jindřich Petrlik, představitel nevládní ekologické organizace „Arnika“, připomněl aktivní přístup občanské společnosti k ochraně ozonové vrstvy především v první polovině 90. let. Ředitelka Státního fondu životního prostředí České republiky Ing. Radka Bučilová se podělila se zkušenostmi z uplatňování ekonomických a finančních nástrojů na podporu ochrany ozonové vrstvy. Představitelka České inspekce životního prostředí Ing. Alice Marvanová poukázala na nutnost efektivní kontroly a vynucování plnění opatření na ochranu ozonové vrstvy, podobně jako vedoucí oddělení Celní kontroly Generálního ředitelství cel Ing. Radek Moulis v oblasti obchodování s látkami porušujícími ozonovou vrstvu a bránění ilegálnímu obchodu s nimi. MUDr. Katarina Bártíková, ředitelka odboru farmacie a regulace léčiv Ministerstva zdravotnictví, obrátila pozornost na vztah zdravotnického sektoru v České republice k postupnému vyřazování látek porušujících ozonovou vrstvu z užívání ve zdravotnictví. Ředitel společnosti EKOTEZ s.r.o. František Janda se soustředil na zkušenosti jeho společnosti z účasti na realizaci projektů rozvojové pomoci a z možností přenosu technologií šetrných k ozonové vrstvě z České republiky do dalších teritorií. Výrobní provoz této společnosti

v odpoledních hodinách pak výkonný tajemník Ozonového sekretariátu Marco Gonzalez navštívil a byl velice potěšen úrovní českých technologií, které dosahují a v některých směrech i přesahují světové parametry. Národní koordinátor pro Vídeňskou úmluvu a Montrealský protokol RNDr. Jiří Dobiášovský ve svém vystoupení informoval o postupu České republiky při vyřazování látek porušujících ozonovou vrstvu v kontextu nově přijaté legislativy a předpokládaného vstupu do Evropské unie. Odborná konference demonstrovala úzkou a konstruktivní spolupráci všech hlavních aktérů v České republice, důležitých pro ochranu ozonové vrstvy, a je příslibem pro další aktivní účast České republiky v mezinárodních úsilí o zlepšení stavu globálního životního prostředí a zdraví obyvatel naší planety.

Summary

Mr Jiří Hlaváček, Vice-President of the Twelfth and the Thirteenth Meeting of the Parties to the Montreal Protocol, describes the issue of the protection of the ozone layer, the goals of the Vienna Convention and of the Montreal Protocol and its Amendments to which the Czech Republic is a Party. He informs about the implementation of both treaties in the Czech Republic and about the International Day for the Preservation of the Ozone Layer that was this year observed in the Czech Republic in the presence of the Executive Secretary of the Ozone Secretariat, Mr Marco Gonzalez.

INTERNATIONAL DAY FOR THE PRESERVATION OF THE OZONE LAYER

Prague, Czech Republic, 16 September 2002

(Jiří Hlaváček, Vice-President of the Twelfth and the Thirteenth Meeting of the Parties to the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer for the Eastern European Regional Group)

The Czech Republic, country situated in the Central Europe, is an example of the country that succeeded with the implementation of international obligations and regulatory measures arising from the Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer and the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer. The country, that in the late 1980s belonged to the most polluted countries of the European continent due to the negative impact of developed heavy industry, mining sector and chemical industries, including the production of CFCs, has become in the first half of 1990s the promoter of radical protection of the environment as the part of sustainable development goals.

This year of 2002 the Czech Republic observed "International Day for the Preservation of the Ozone Layer" with active support and involvement of the Ozone Secretariat and its head, the Executive Secretary, Mr Marco Gonzalez.

The main goals of this year activities were to present the Vienna Convention and the Montreal Protocol as most effective multilateral environmental treaties that had assisted not only to protect the Ozone Layer but also to contribute to the improvement of the environment and health of the population in broader context at global, regional and national levels. The activities were aimed at demonstrating the inter-linkage of the issue of the protection of the Ozone Layer with other present issues such as environmentally sound technologies, changing the consumer behaviour,

raising public awareness and improving environmental education, at supporting constructive dialogue between the state administration, that was adopting, enforcing and controlling respective environmental and trade legislation, private sector and civil society at national and local levels.

The celebration of "International Day for the Preservation of the Ozone Layer" started on 16 September 2002 by the participation of the Executive Secretary of Ozone Secretariat, Mr Marco Gonzalez and Minister of Environment of the Czech Republic, Mr Libor Ambrozek, M.P., at the morning Czech Television 1 Programme. Both high level representatives in active discussion with TV moderators explained the broader importance of the preservation of the Ozone Layer in particular in relation to the ordinary citizens to understand the meaning of both international environmental treaties and of the International Day for the Preservation of the Ozone Layer.

During the following bilateral meeting of the Minister of Environment of the Czech Republic, Mr Libor Ambrozek, M.P. with the Executive Secretary of Ozone Secretariat, Mr Marco Gonzalez the present and future co-operation of the Czech Republic with the Ozone Secretariat was discussed and also the implementation of the Montreal Protocol in the broader Central and Eastern European regional dimension in the context of forthcoming enlargement of the European Union.

Then the Minister of Environment of the Czech Republic, Mr Libor Ambrozek and the Executive Secretary of Ozone Secretariat, Mr Marco Gonzalez met with young generation of the Environmental Education Association "Tereza" who presented the result of multiyear programme "Blue from the Sky" devoted to the observance of the influence of the state of the Ozone Layer on biodiversity,

climate change and health, the impact of the ground level ozone in ambient air on the cultivation of tobacco. This programme is supported through international grants and also through the joint support of the Ministry of the Environment and Ministry of Education, Sports and Youth under the Programme of the Environmental Education and Public Awareness Raising. At the presentation and discussion other pupils and students from Prague primary and secondary schools participated who expressed their willingness to be actively involved in this programme in next year. Amongst the children the leaflets, stickers, mouse pads and other materials linked with the protection of the Ozone Layer and the protection of the environment were distributed.

The main function devoted to the International Day for the Preservation of the Ozone Layer was the conference with the participation of the representatives of the state administration, private sector, non-governmental organisations and other stakeholders. The moderator of the conference was Mr Jiří Hlaváček, Vice-President and Member of the Bureau of the Thirteenth Meeting of the Parties to the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer for the Eastern European Regional Group.

The Executive Secretary of the Ozone Secretariat, Mr Marco Gonzalez delivered the message of the Secretary General of the United Nations, Mr Kofi Annan, on the occasion of the International Day for the Preservation of the Ozone Layer and informed about the international efforts to protect the Ozone Layer. He positively commented the results achieved in the Czech Republic.

Mr Libor Ambrozek, M.P., Minister of Environment of the Czech Republic, spoke about the Czech Republic approach to the protection of the Ozone Layer from the very beginning of the 1990s when the former Czechoslovakia had become Party to the Vienna Convention and the Montreal Protocol. Only thanks to the close co-operation of the state administration, private sector, non-governmental organisations and international support the Czech Republic succeeded to comply with the requirements of the Montreal Protocol and its amendments. The Czech Republic was the first country in the Central and Eastern Europe that had accepted all amendments to the Montreal Protocol.

Mr Ivan Zahrádka, President of the Association of Refrigeration and Air-conditioning Technologies, shared the experience from the private sector response to the

international and national efforts to protect the Ozone Layer. The private sector understood the transfer from technologies using CFCs (almost 5.500 t in 1986) as a challenge for more efficient incorporation of the restructured Czech industry and trade into world market economy sound to the environment and human health. Of course, the public and private sectors had to invest immense financial resources into new technologies using alternatives to CFCs in spite of financial support through the Government Programme for Reducing and Elimination the Production and Use of the ODS (2,3 mil. USD) and the GEF (2,1 mil. USD). Now the Czech Association of Refrigeration and Air-conditioning Technologies is assisting other countries in region to establish such kind of associations and to keep constructive dialogue with government, business sector and consumers. Mr Zahrádka stressed the importance of the high professionalism of experts and technicians dealing with maintenance of refrigeration technologies and equipments and of the vocational training and professional preparation of technicians.

Deputy Chairman of the Non-Governmental Organisation "Arnika", Mr Jindřich Petrlík, informed about the civil society approach to the protection of the Ozone Layer. Civil society, in particular the ecological non-governmental organisations, in early 1990 started the campaign for reducing and eliminating the production and use of the ODS. Thanks to their pressure and proposals the first Ozone Layer legislation was adopted in the Czech Republic (Act No. 211/1993 Coll. on the Ban of Production, Imports and Use of ODS and Products containing ODS) and later amended to respond to the development of international negotiations on the Ozone Layer protection. Presently the non-governmental organisations pay the attention to the issue of implementation of the management of the CFCs, halons and others.

Ms Radka Bučilová, Director of the State Environmental Fund of the Czech Republic, stressed the importance of the economic and financial instruments to promote the protection of the Ozone Layer. The Fund, established in 1991, introduced from June 1993 the system of charges for the ODS use, production and trade and the system of support for introduction of technologies using alternatives or other cleaner production. The Fund only in 1994 – 2001 collected almost 10 mil. USD, the revenue should be spent only on the protection of the Ozone Layer. Now the main task ahead of the Fund is to support the effective system of collection of end of life refrigerators and other equipments containing CFCs and their management.

Ms Alice Marvanová, Senior Officer of the Czech Environmental Inspection, pointed out that legislation, economic incentives and involvement of all stakeholders should be followed by the control of the implementation and enforcement of measures to protect the Ozone Layer. The Czech Environmental Inspection was established in 1991 and is authorised to control the management of ODS, their production, imports, exports and reporting. The Inspection is closely co-operating with the Czech Trade Inspection (ODS labelling, handling on the market) and the Customs Office. The Inspection is using effectively the tool of fines and

penalties for failures to comply with the requirements of the national legislation and international obligations.

Presentation by Mr Radek Moulis, Head of the Unit of Customs Control of the Directorate General of Customs of the Ministry of Finance, concentrated on trade with ozone depleting substances and the efforts to combat the illegal trade in the context of very effective legislation of 1993 and 1995 years and of newly adopted integrated air protection legislation in force from 1st June 2002. The Czech Republic until now has not been place of illegal trade with ODS, only small number of cases has been registered. But the issue of illegal trade is very alarming as the attempts to avoid the export and import regulations are raising in last months. The important role of harmonised customs code of substances and products was underlined and the need for closer regional co-ordination of national ozone units, relevant customs offices and inspections was stressed.

Ms Katarína Bártíková, Director of the Department of Pharmacy and Medicaments Regulation the Ministry of Health, informed about the health sector of the Czech Republic and the Ozone Layer agenda mainly in the context of the Strategy of the Czech Republic for Phase-out of Medical Preparations Containing Chlorofluorocarbons (MDI-CFCs) of May 2001. She pointed out the social sensitivity of this issue as many citizens – potential consumers would be affected as well as insurance companies and importers of medicaments including MDIs. In this relation the massive campaign and public awareness raising should be promoted.

Mr František Janda, Director of the company EKOTEZ Ltd., devoted his contribution to the role of the Czech private sector in promoting the ozone layer friendly technologies comparable with highest international standards, in some technologies even higher. Many Czech companies are exporting technologies for using alternatives to the ODS and for effective management of CFCs and the safe use of ODS. The Czech private companies actively participate in the Czech Official Development Aid Programme and in particular in the Ozone Depleting Substances phasing-out projects. The Executive Secretary of the Ozone Secretariat, Mr Marco Gonzalez in the afternoon on 16 September 2002 visited the Company EKOTEZ Ltd., Prague, that was producing the ODS safe technologies and that was implementing the projects of the Czech Official Development Assistance in Ukraine and Belarus “Phasing-out of ODS in refrigeration servicing sub-sector” in 1998–2000 and 2001 respectively.

Mr Jiří Dobiášovský, Head of the National Ozone Unit, informed all stakeholders about national policy and measures of the Czech Republic to phase-out the ozone depleting substances to reflect not only the obligations under the Vienna Convention and Montreal Protocol, but also in the context of forthcoming membership of the Czech Republic in the European Union. For reaching these goals, the close co-operation and mutual trust, exchange of information amongst all stakeholders are needed.

Mr Jiří Hlaváček, Vice-President and Member of the Bureau of the Thirteenth Meeting of the Parties to the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone

Layer for Eastern European Regional Group, and the Executive Secretary of the Ozone Secretariat, Mr Marco Gonzalez, made the official closure of the conference. Amongst the participants and public during whole day the leaflets, stickers, mouse pads and other materials linked with the protection of the Ozone Layer and the protection of the environment were distributed.

The 2002 Czech Republic's observance of the “International Day for the Preservation of the Ozone Layer” with active involvement of the Ozone Secretariat fulfilled its main goal to promote the implementation of the Vienna Convention and of the Montreal Protocol and its Amendments and to raise the public awareness on national, regional and global levels.

The activities proved that the effective co-operation amongst main stakeholders – government (concerned ministries of environment, trade, industry, agriculture, finance, health, customs, environmental and trade inspections, police, judiciary, regional and local authorities), private sector (associations of refrigerating and air-conditioning industry and services, association of chemical industry, of pharmaceutical industry, of importers etc.) and public, as consumers, was essential for the success of the Montreal Protocol on national level. Good experience and practice could be disseminated regionally and globally.

The role of public awareness, of education, mass media campaigns, of non-governmental organisations and of public - private partnership should be supported as they are influential instruments in relation for reducing or increasing demand for product containing the ODS.

The elaboration and support of economic and fiscal measures for developing the technologies using alternatives to the ODS should be further promoted and to be reflected i.a. in inter-linking the respective environmental legislation with other branches of legislation (internal and international trade, customs tariffs, administrative code, criminal code etc.).

The increased attention should be paid to the capacity building and training of respective administration, in particular of customs officers, inspectors, judiciary, to providing up-dated technical equipment for detection and laboratory analysis, for communication nationally and also for effective cross border computerised communication (amongst ozone units, inspections, customs etc.).

ČESKÁ REPUBLIKA A OCHRANA OZONOVÉ VRSTVY

(Libor Ambrozek, ministr životního prostředí České republiky)

Jsem rád, že si Česká republika letos aktivně připomíná Mezinárodní den ochrany ozonové vrstvy, který je i dnem 15. výročí přijetí Montrealského protokolu o látkách, které porušují ozonovou vrstvu. Jsem potěšen, že se letošní akce v Praze zúčastní výkonný tajemník Ozonového sekretariátu pan Marco González, se kterým mám tu čest zahájit konferenci pořádanou při příležitosti Mezinárodního dne ochrany ozonové vrstvy.

Program konference je zaměřený na prezentaci aktivit v České republice v rámci plnění závazků vyplývajících z Vídeňské úmluvy o ochraně ozonové vrstvy a Montrealského protokolu, jejichž je Česká republika smluvní stranou od 1. ledna 1993, kdy sukcedovala do smluvních závazků bývalého Československa. Česká republika akceptovala všechny dodatky Montrealského protokolu, počínaje Londýnským z r. 1990 a konče Pekingským z r. 1999, které si staví za cíl urychlení plnění cílů Montrealského protokolu.

Česká republika, která patřila koncem 80. let k zemím s největším poškozením životního prostředí v Evropě, věnuje od sametové revoluce zvýšenou pozornost ochraně životního prostředí a zajištění podmínek pro kvalitní život svého obyvatelstva v duchu principů udržitelného rozvoje. Integrovaní požadavků udržitelného rozvoje a ochrany životního prostředí se stává nedílnou součástí rozvoje výrobních oborů a služeb i významným tématem mezinárodní spolupráce. V tom sehrály důležitou úlohu nejen orgány státní správy, ale především pozitivní odezva ze strany široké veřejnosti a soukromého sektoru.

Vídeňská úmluva a Montrealský protokol patří mezi důležité a úspěšné mezinárodní smlouvy, které jsou příkladem pro širokou mezinárodní environmentální spolupráci. V rámci těchto smluv jsou stanovovány a řešeny cíle, kdy se spojují hospodářsky rozvinuté země a rozvojové státy, aby dosáhly snížení výroby a spotřeby a nakonec úplného vyřazení látek poškozujících ozonovou vrstvu. Působí zde přijaté finanční mechanismy, díky kterým rozvinuté státy umožňují poskytováním finančních prostředků plnit závazky vyplývající z přijetí těchto úmluv v rozvojových zemích. Do skupiny donorských států, které poskytují finanční prostředky do Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu, náleží i Česká republika. Mimo to Česká republika v minulých letech realizovala v rámci své zahraniční rozvojové pomoci projekty podporující ochranu ozonové vrstvy na Ukrajině, v Litvě a v Bělorusku. Je připravena v tomto trendu pokračovat nehledě na problémy, které postihly naši republiku v souvislosti s katastrofickými povod-

němi. Děkuji v této souvislosti mezinárodnímu společenství za projevenou solidaritu a pomoc.

ČR přistoupila k plnění cílů Montrealského protokolu zodpovědně. Využila k tomu legislativní nástroje, které byly průběžně aktualizovány v souladu s mezinárodními doporučeními a potřebami ČR. Od 1. června 2002 platí nový zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, jehož část je věnována ochraně ozonové vrstvy. ČR uplatnila ekonomické nástroje zavedením poplatků za dovozy všech regulovaných látek, které se staly příjmem Státního fondu životního prostředí České republiky a jsou vázány na ochranu ozonové vrstvy v rámci tzv. freonového programu.

V počátečním stádiu obdržela Česká republika pomoc mezinárodního společenství, a to formou grantu Globálního fondu pro životní prostředí (GEF) v r. 1994, z něhož byly financovány technická pomoc při ukončení výroby regulovaných látek a vybudování kapacit pro přepracování freonových chladiv, vybudování kapacit pro znovuzískávání freonů v síti servisních podniků, zavedení chladiv neporušujících ozonovou vrstvu v oblasti chladírenské dopravy a chladírenského průmyslu a zavedení technologií bez látek porušujících ozonovou vrstvu do výroby izolačních desek pro chladírenství. Dnes již jsou Česká republika a její soukromý sektor vývozcem nejen zkušeností, ale i nových technologií do zemí východní Evropy a dalších částí světa.

V ČR věnujeme pozornost nejen legislativním a ekonomickým nástrojům při plnění cílů Montrealského protokolu, ale snažíme se i o účinnou kontrolu plnění závazků ve vnitrostátních podmínkách a v regionálním středoevropském měřítku, zvláště pak i v oblasti mezinárodního obchodu s látkami, porušujícími ozonovou vrstvu. Důležitá je proto úloha České inspekce životního prostředí, České obchodní inspekce a Generálního ředitelství cel Ministerstva financí.

V ČR byl v souladu s požadavky Montrealského protokolu, podobně jako i v Evropské unii, jejímž se, doufám, stane v r. 2004 plnoprávným členem, připraven "Postup pro stažení halonů", "Postup při omezování a zastavení spotřeby léčivých přípravků pro léčení závažných chronických plicních onemocnění s obsahem látek CFC" a dokončován je "Postup pro zajištění látek CFC".

Předpokládám, že následující vystupující budou ve svých prezentacích věnovat větší pozornost jednotlivých aspektů ochrany ozonové vrstvy. Přejí konferenci bohatou výměnu názorů, která může přispět nejen k lepší ochraně ozonové vrstvy v České republice, ale i k zefektivnění mezinárodní spolupráce.

Mohu ubezpečit výkonného tajemníka pana Gonzáleze, že Česká republika bude i nadále úzce spolupracovat s Ozonovým sekretariátem a všemi smluvními stranami při plnění cílů Vídeňské úmluvy a Montrealského protokolu především nyní bezprostředně po Světovém summitu o udržitelném rozvoji.

Summary

Mr Libor Ambrozek, M.P., Minister of Environment of the Czech Republic, spoke about the Czech Republic approach to the protection of the ozone layer from the very beginning of the 1990s when the former Czechoslovakia had become Party to the Vienna Convention and the Montreal Protocol. The Czech Republic was the first country in the Central and Eastern Europe that had accepted all Amendments to the Montreal Protocol.

Only thanks to the close co-operation of the state administration, private sector, non-governmental organisations and international support the Czech Republic succeeded to comply with the requirements of the Montreal Protocol and its Amendments. The Czech Republic is sharing its experience with other countries, in particular with the Eastern European countries through its programme of official assistance.

INTERNATIONAL EFFORTS TO PRESERVE THE OZONE LAYER

*(Marco González,
Executive Secretary of
the Ozone Secretariat)*

On behalf of the Ozone Secretariat, I wish to congratulate the Government of the Czech Republic for organizing these celebrations to mark the International Day for the Preservation of the Ozone Layer which is celebrated all over the world in 183 countries that have agreed to protect the ozone layer by phasing out all ozone-depleting substances.

Twenty-five kilometres above the Earth lies a protective mantle that shields all of us from direct gaze of the Sun. The thinning of this veil, the ozone layer, was without question among the most alarming environmental and scientific discoveries of the century. The subsequent discovery of what depletion of the ozone layer could mean for our health and our economies has been equally shocking. In some areas of global endeavour there has been more talk than action. In the case of ozone depletion, the international community moved with astonishing speed from concern to discussion, from discussion to agreement, and from agreement to action.

Fifteen years ago today, the landmark Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer was concluded. Since then, worldwide consumption of ozone depleting substances has diminished dramatically. In developed countries, consumption has dropped by nearly 90 per cent. In developing countries, projects are under way to phase out their consumption of ozone-depleting substances. These are impressive results, worthy of celebration as we observe the International Day for the Preservation of the Ozone Layer.

The success of the Montreal Protocol is helping to ensure the safety of the ozone layer. It is also demonstrating the validity of the entire global effort to work multilaterally to protect our planetary environment and pursue sustainable development. But the ozone layer will only heal if the phase-out of all ozone-depleting substances continues to take place on an urgent basis. As Governments mark the anniversary of the Montreal Protocol today, let us recommit ourselves to the goal of a renewed and healthy ozone layer.

In 1995, the United Nations General Assembly adopted Resolution 49/111, which, among other things, invites all member states to devote this special day to promotion at the national level, concrete activities in accordance with the objectives and goals of the Montreal Protocol and its Amendments.

Both the Vienna Convention and the Montreal Protocol enjoy overwhelming international support having been

ratified by 183 countries including the Czech Republic. Only 12 countries around the world are not yet party to these two international treaties.

As we move towards phasing out ozone-depleting substances, there have been new challenges that need to be overcome. One of these challenges is the growth of illegal trade in ozone-depleting substances. In areas where CFC replacements have proved to be more expensive than the originals, a black market has developed. The introduction and enforcement of an effective licensing system may stop this illegal practice.

Let us use this day to learn from those scientists and policy-makers who had the foresight to take swift action on ozone depletion. Let us apply those lessons to the other global environmental challenges that confront us. Finally, let us keep fresh in our minds the understanding that

agreements such as those to protect the ozone layer are not ends, but beginnings. We must remain ever vigilant to protect life on Earth, to safeguard the environment, on which all life depends.

Shrnutí

Výkonný tajemník Ozonového sekretariátu Marco González zdůraznil důležitost ochrany ozonové vrstvy Země a zvýšil úspěchy, které zatím byly dosaženy při plnění cílů Vídeňské úmluvy a Montrealského protokolu. Zdůraznil nutnost se v současné etapě soustředit na další prohlubování mezinárodní spolupráce zvláště v prevenci nelegálního obchodu s látkami porušujícími ozonovou vrstvu a v zavádění účinného licenčního systému v této oblasti.

ZAPOJENÍ SOUKROMÉHO SEKTORU DO MEZINÁRODNÍCH A NÁRODNÍCH SNAH O OCHRANU OZONOVÉ VRSTVY

(Ing. Ivan Zahradka, prezident Svazu chladicí a klimatizační techniky)

Chladicí a klimatizační technika je oborem, do kterého se snaha omezit a zastavit vliv regulovaných látek, zjednodušeně řečeno freonů, na ozonovou vrstvu promítl zcela zásadním způsobem. Vídeňská úmluva a Montrealský protokol postavily chladicí techniku před úkol nalézt ekvivalent

k fluorovaným chlorovodíkům, zejména k masově rozšířeným freonům 11, 12 a 22.

Na jedné straně to byl úkol pro výrobce chladiv, kteří intenzivně hledali náhrady tak, aby nevyvolali vyšší potřebu energie a tím vyšší potřebu spalování fosilních paliv, na druhé straně pak výrobci chladicích a klimatizačních zařízení, kteří museli hledat optimální aplikaci alternativních chladiv pro praktický provoz zařízení. Snaha uplatnit jednoznačně neutrální chladiva na bázi přírodních produktů, jako jsou propan, čpavek, ale i vzduch, naráží na omezení dané termodynamickými, ale i ostatními vlastnostmi těchto látek, jako jsou jedovatost, hořlavost, výbušnost apod.

V období zhruba posledních deseti let bylo proto pro organizace, jakým je Svaz chladicí a klimatizační techniky, mimořádně důležité sledovat prostřednictvím odborníků Svazu vývoj v oblasti alternativních chladiv a informovat odbornou veřejnost o důsledcích nových řešení, zejména v provozu a údržbě chladicích a klimatizačních zařízení. Z vývoje bylo zřejmé, že dojde k zastavení výroby zařízení s chladivem s vysokým tzv. ozonovým potenciálem, k náběhu výroby zařízení s novými druhy chladiv. Zároveň byl před nás postaven úkol zavést systém náhrady nedovolených chladiv včetně jejich recyklace a regenerace.

Ve spolupráci se Světovou bankou byl zpracován a realizován projekt na zavedení systému recyklace a regenerace chladiva R 12 v ČR. Náš svaz přímo řešil dílčí část „Projekt proškolení a přezkoušení pracovníků v oblasti chladicí a klimatizační techniky podílejících se na přechodu na nová chladiva“. Výsledkem bylo vytvoření sboru zhruba 850 proškolených opravářů, kteří jako doklad o odborné způsobilosti obdrželi tzv. zelenou kartu. Tito odborníci se dnes již na vlastní náklady se spoluúčastí našeho Svazu účastní pravidelného doškolování a ověřování odborných znalostí pro kvalifikované zacházení s regulovanými látkami.

Držitel zelené karty má toto odborné vzdělání:

- vyučení v oboru mechanik chladicích zařízení nebo střední odborné vzdělání v oboru mechanik chladicích zařízení, případně strojní fakultu Českého vysokého učení technického (ČVUT), obor kompresorů a hydraulických strojů
- praxi pro a) vyučené v oboru 3 roky, b) absolventy středního odborného vzdělání 2 roky, c) absolventy ČVUT 1 rok
- odborné školení pořádané naším Svazem v délce 10 dnů k prohloubení znalostí
- zkoušku na registrační čísla Svazu
- zkoušku z problematiky recyklace chladiv

Úspěšní absolventi obdrží osvědčení a v případě podepsání licenční smlouvy se Svazem i identifikační kartu, kterou se budou vykazovat vůči veřejnosti. Licenční smlouva je právní akt, který zavazuje obě strany, na jedné straně Svaz k vytváření informačních předpokladů, na druhé straně jednotlivého opraváře k dodržování odborných pokynů, požadované technologie i etiky jednání. V případě hrubého porušení technologických pravidel může být identifikační karta odebrána. Doba propůjčení zelené karty je 3 roky, potom musí servisní pracovník absolvovat školení a podrobit se přezkoušení.

Legislativní aktivita spojená s blížícím se vstupem do Evropské unie s sebou přinesla pro náš obor a jeho poslání v oblasti ochrany ozonové vrstvy dvě nepříznivé zkušenosti:

1. K 1. srpnu 2001 skončila platnost učebních dokumentů a s nimi i učebních obor „mechanik chladicích zařízení“, který byl nahrazen oborem „mechanik elektrotechnických zařízení“.
2. Živnost „instalace a opravy chladicích zařízení“ v současné době platný živnostenský zákon nezná. Tím je otevřena cesta do našeho oboru prakticky všem. Přitom evropské požadavky na odbornou způsobilost pracovníků v oboru chladicí a klimatizační techniky, zakotvené v návrhu evropské normy EN 13313 nepřipouštějí výkon této vysoce odborné činnosti laiky nebo zaškolenými elektrikáři.

Jediné řešení po marných snahách našeho Svazu změnit tento stav je vlastní iniciativou dohlížet na kvalifikační

úroveň pracovníků v oboru, zejména pak ovlivňovat úroveň učňovského školství, důsledně vyžadovat ze strany členů Svazu, zaměstnávajících pracovníky pro výkon odborných činností, dodržování kvalifikačních předpokladů, odpovídajících zmíněnému návrhu EN.

Pro následující období si náš Svaz klade v oblasti práce s regulovanými látkami tyto úkoly:

1. Prohloubení informovanosti členů, kteří pracují s regulovanými látkami v oblasti servisu, o plnění požadavků vyplývajících ze zákona č. 86/2002 Sb.
2. Úsilí o rozšíření sběru, recyklace a zneškodňování regulovaných látek na podnikatelském principu, v oboru servisní činnosti v podmínkách přiblížení se EU.
3. Zajištění informací o výskytu regulovaných látek dosud používaných v oboru, o jejich druhu, množství a způsobu použití.
4. Zvýšení informovanosti veřejnosti o aktivitách oboru chlazení při zacházení s regulovanými látkami.
5. Vytěšňování regulovaných látek náhradami bez nepříznivých vlivů na ozonovou vrstvu.
6. Podpora výrobců a dovozců zařízení s chladivem splňujícími přísné požadavky na ekologii.

Svaz chladicí a klimatizační techniky, který sdružuje zhruba 800 firem s ročním obrátem asi 15 mld. Kč, se tak výrazným způsobem zapojil i do mezinárodního obchodu. Je významným činitelem při exportu a dovozu moderních technologií. To mu umožňuje značnou měrou ovlivňovat plnění závazků vyplývajících z Vídeňské úmluvy a Montrealského protokolu.

Summary

Mr Ivan Zahrádka, President of the Association of Refrigeration and Air-conditioning Technologies covering almost 800 companies with total volume of operation of 500 million USD, shared the experience from the private sector response to the international and national efforts to protect the ozone layer. The private sector understood the transfer from technologies using CFCs as a challenge for more efficient incorporation of the restructured Czech industry and trade into world market economy sound to the environment and human health. Of course, the public and private sectors had to invest immense financial resources into new technologies using alternatives to CFCs in spite of financial support through the Government Programme for Reducing and Elimination the Production and Use of the ODS and the GEF. He stressed the importance of the high professionalism of experts and technicians dealing with maintenance of refrigeration technologies and equipments (almost 850 trainees obtained certificates, so-called green cards) and of the vocational training and professional preparation of technicians. The system of education and of information should be interlinked and to respond to the latest developments of the ODS free technologies and processes.

EKONOMICKÉ A FINANČNÍ NÁSTROJE NA PODPORU OCHRANY OZONOVÉ VRSTVY

(Ing. Radka Bučilová,
ředitelka Státního fondu
životního prostředí České
republiky)

Státní fond životního prostředí České republiky (SFŽP ČR) v zájmu plnění Montrealského protokolu o látkách, které porušují ozonovou vrstvu, vyhlásil ve Směrnici Fondu „Program ochrany ozonové vrstvy Země“ 2.6 v roce 1999. Cílem programu je komplexní zabezpečení zneškodnění a recyklace odpadů obsahujících regulované látky porušující nebo ohrožující ozonovou vrstvu Země. Program je určen pro obce, sdružení obcí a pro další rozpočtové nebo příspěvkové organizace. Příjemce podpory může realizovat opatření sám nebo prostřednictvím organizace v souladu se zákonem č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, v platném znění.

Předmětem podpory je komplexní zajištění recyklace nebo zneškodnění odpadů obsahujících regulované látky, porušující nebo ohrožující ozonovou vrstvu Země, tj. domácích chladících a klimatizačních zařízení, hasících přístrojů, dalších odpadů obsahujících regulované látky porušující nebo ohrožující ozonovou vrstvu Země.

Pojem komplexní zajištění obsahuje:

1. svoz odpadů obsahujících regulované látky porušující nebo ohrožující ozonovou vrstvu Země do sběrného místa (sběrné dvory, plochy, budovy, kontejnery zabezpečené proti zneužití),
2. rozřídění a skladování odpadů obsahujících regulované látky porušující nebo ohrožující ozonovou vrstvu Země,
3. odsátí regulovaných látek z chladících systémů,
4. odvoz korpusů odpadů neobsahujících regulované látky k sešrotování,
5. ekologická recyklace a zneškodnění látek a odpadů obsahujících regulované látky porušující nebo ohrožující ozonovou vrstvu Země.

Kritéria pro výběr akcí k podpoře v rámci „Programu ochrany ozonové vrstvy Země“ jsou stanovena takto:

- a) celkové vyřešení recyklace nebo zneškodnění odpadů obsahujících regulované látky porušující nebo ohrožující ozonovou vrstvu Země, tj. sběr a svoz odpadů obsahujících regulované látky, sběr regulovaných látek, recyklace nebo zneškodňování regulovaných látek,

- b) technické řešení z hlediska ochrany ovzduší a ochrany ozonové vrstvy Země,
- c) množství recyklovaných a zneškodněných látek a odpadů obsahujících regulované látky,
- d) finanční náročnost vypočítaná z celkových nákladů a požadované podpory z Fondu,
- e) splnění kvalifikačních požadavků pro sběr regulovaných látek a odpadů a jejich zneškodnění.

Žadatelé o podporu musí před uzavřením smlouvy se SFŽP ČR doložit počet odpadů obsahujících regulované látky porušující nebo ohrožující ozonovou vrstvu Země určených k zneškodnění.

Podpora v rámci „Programu ochrany ozonové vrstvy Země“ je poskytována formou:

1. dotace na úhradu nákladů spojenou s komplexním řešením recyklace nebo zneškodnění odpadů obsahujících regulované látky porušující nebo ohrožující ozonovou vrstvu Země,
2. dotace, půjčky s výhodným úrokem nebo příspěvkem na částečnou úhradu úroků z úvěru, na technické řešení pro komplexní zajištění recyklace nebo zneškodnění odpadů obsahujících regulované látky porušující nebo ohrožující ozonovou vrstvu Země.

Postup při vyřizování žádosti v rámci výše uvedeného programu byl upraven následujícím předpisem SFŽP ČR, který je v současné době aktualizován v souladu s platnou legislativou v oblasti ochrany ovzduší.

Vnitřní postup SFŽP ČR v rámci programu 2.6. „Programu ochrany ozonové vrstvy Země“

1. Příjemce podpory (obec, sdružení obcí, další příspěvková organizace) podá na SFŽP-TÚ vyplněnou žádost, jejíž součástí bude Část G formuláře žádosti o podporu ze SFŽP ČR a nezbytné doklady dle Přílohy č. I.5 Směrnice (doklady k žádosti). Mimo to bude žádost obsahovat následující doklady: a) popis projektu zpracovaný dle doporučené osnovy včetně odborného odhadu počtu kusů, b) provozní řád sběrného dvora (schválení OkÚ), c) evidence přijatých lednic ve sběrném dvoře.
2. Žádost bude na technickém úseku či příslušném krajském pracovišti zaevidována, posouzena všemi zainteresovanými útvary Fondu a dopracována dle požadavků Fondu. Registrace žádosti bude provedena na základě vyhodnocení ekologických, ekonomických a technických paramentů, které bude vycházet z předložených údajů a dokladů v žádosti - viz Přílohy I Směrnice MŽP o poskytování finančních prostředků ze SFŽP ČR platné od 1.6.2000 včetně Dodatků.

3. Na základě vyhodnocených žádostí dle kritérií pro výběr akcí k podpoře stanovených v Přílohách I Směrnice MŽP bude sestaven pořadník akcí a na akce doporučené k podpoře budou zpracovány návrhy kladných Rozhodnutí ministra.
4. Návrh kladného Rozhodnutí ministra předloží Fond prostřednictvím Rady Fondu ministři životního prostředí k Rozhodnutí a na jeho základě bude uzavřena Smlouva s Fondem o podpoře. Podmínkou uzavření Smlouvy o podpoře bude prokázání splnění parametrů uvedených v Rozhodnutí ministra a požadavků programu 2.6.
5. K uzavření Smlouvy s Fondem žadatel doloží všechny doklady, které jsou požadovány dle přílohy č. I.5 Směrnice (doklady ke Smlouvě) včetně dluhové služby dle zákona č. 450/1991 Sb., a dále podklady zajišťující plnění zákonů a navazujících prováděcích předpisů k zákonům č. 86/1995 Sb., o ochraně ozonové vrstvy Země, č. 185/2001 Sb., o odpadech, č. 309/1991 Sb., o ochraně ovzduší před znečišťujícími látkami, č. 389/1991 Sb., o státní správě ochrany ovzduší a poplatcích za jeho znečišťování, a č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí (zákony č. 86/1995 Sb., 309/1991 Sb. a 389/1991 Sb. jsou v současné době nahrazeny zákonem č. 86/2002 Sb. včetně prováděcích vyhlášek). Výše uvedené doklady budou ve většině případů vyžadovány žadateli v rámci výběrových řízení nebo v rámci uzavírání smluvních vztahů na komplexní likvidaci.
6. Financování akce bude probíhat standardním způsobem a podklady k uvolnění finanční podpory budou doplněny o evidenční list pro přepravu nebezpečných odpadů pro území ČR a evidenci látek porušujících ozonovou vrstvu Země, případně o další podklady, prokazující komplexní ekologickou likvidaci odpadů v souladu s výše uvedenými platnými právními předpisy.
7. Konečná výše podpory (dotace) bude závislá na skutečně dosažené výtěžnosti látek porušujících ozonovou vrstvu Země v porovnání k ekologickým efektům, ke kterým se příjemce podpory zavázal. Vyhodnocení bude provedeno v rámci ZVA.

Platnost tohoto vnitřního předpisu skončila dnem 14.8.2002, kdy vyšla ve Sbírce zákonů prováděcí Vyhláška MŽP č. 358/2002 Sb., kterou se stanoví podmínky ochrany ozonové vrstvy Země. Podle ní bude Fond postupovat v rámci programu 2.6. V souvislosti s touto vyhláškou bude aktualizován program 2.6. ve Směrnici MŽP. Aktualizovaný program vezme v úvahu i zpětný odběr vyřazených domácích chladících zařízení, který má být dle zákona o odpadech realizován od 1.1.2003.

K polovině září 2002 zaregistroval SFŽP ČR 21 žádostí o podporu ve výše uvedeném programu. Finanční náklady programu 2.6 představují 52,4 mil. Kč, z nichž v roce 2001 uvolnil Fond téměř 3,2 mil. Kč za likvidaci přes 6 000 ks chladících zařízení a v r. 2002 zatím uvolnil téměř 3,3 mil. Kč za likvidaci více než 5 500 ks chladících zařízení.

Velkým problémem z pohledu SFŽP ČR je to, že k ukončení akcí podporovaných Fondem a tím i dokončení smluv o dílo mezi příjemci podpory a dodavateli chybí zneškodnění získaných regulovaných látek (jak kapalných, tak freonů v PUR pěně), spočívající v jejich konečné destrukci. V současné době není v České republice v provozu zařízení, které by bylo oprávněno freony zneškodnit. Dodavatelské firmy vytvářejí, zejména z důvodů smluvních termínů ukončení dodávky, na příjemce podpory tlak, aby mohly být regulované látky znovuzískané při likvidaci chladících zařízení v souladu se zákonem č. 86/2002 Sb., § 29, regenerovány nebo recyklovány. Rovněž dle zákona č. 185/2001 Sb., § 11 má každý při své činnosti povinnost zajistit přednostně využití odpadů před jejich odstraněním.

Dle výše uvedeného stojí na jedné straně zákonná možnost likvidace odpadu (regenerace nebo recyklace) a na straně druhé hlavní cíl programu 2.6. „Programu ochrany ozonové vrstvy Země“, kterým je zneškodnění získaných regulovaných látek. Stejný rozpor s naší legislativou nastává v případě Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2037/2000 o látkách, které porušují ozonovou vrstvu Země. Toto nařízení zakazuje používání tvrdých freonů a jejich umístění na trh (týká se recyklovaných, znovuzískaných a regenerovaných látek). Výše uvedený problém by mohl být vyřešen dle názoru SFŽP ČR pouze novelou zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší.

Summary

Ms Radka Bučilová, Director of the State Environmental Fund of the Czech Republic, stressed the importance of the economic and financial instruments to promote the protection of the Ozone Layer. The Fund, established in 1991, adopted in 1999 the special Fund's "Programme for the Protection of the Ozone Layer of the Earth" for collection, sorting, destruction and recycling of the waste containing the ozone-depleting substances. The programme is for use by the municipalities, for associations of municipalities, state and parastatal organizations. The Fund dedicates for the programme up to 1.8 mil. USD, in 2001 – 2002 almost 12.000 pcs of end-life refrigerators were collected. The issue for further solution is final destruction of extracted used ozone-depleting substances.

KONTROLA A VYNUCOVÁNÍ PLNĚNÍ OPATŘENÍ NA OCHRANU OZONOVÉ VRSTVY

(Ing. Alice Marvanová,
pracovnice České inspekce
životního prostředí)

Práva a povinnosti osob při zacházení s regulovanými látkami, které porušují ozonovou vrstvu Země, a s výrobky, které takové látky obsahují, a působnost správních úřadů na tomto úseku stanovuje, mimo jiné, zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší. Možnosti použití hydrochlorfluoruhlovodíků, na které se nevztahuje zákaz nebo omezení jejich použití, lhůty, do nichž je možné je používat a další podmínky pro zacházení s regulovanými látkami, jsou pak stanoveny prováděcím předpisem, Vyhláškou Ministerstva životního prostředí č. 358/2002 Sb., z července roku 2002. Do března tohoto roku byl v platnosti samostatný zákon o ochraně ozonové vrstvy Země, zákon č. 86/1995 Sb.

Dle těchto zákonů dozírá na dodržování právních předpisů a rozhodnutí orgánů ochrany ovzduší týkajících se ochrany ozonové vrstvy Země právě Česká inspekce životního prostředí.

Vlastní kontroly zaměřené na ochranu ozonové vrstvy Země provádějí jednotlivé oblastní inspektoráty České inspekce životního prostředí podle místní příslušnosti (jedná se o deset oblastních inspektorátů: Praha, České Budějovice, Plzeň, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Havlíčkův Brod, Brno, Olomouc a Ostrava), s výjimkou kontroly předávání oznámení, placení poplatků a vyúčtování odvodů poplatků, které kontroluje oddělení ochrany ovzduší ředitelství České inspekce životního prostředí.

Kontrolované subjekty jsou vybírány buď na základě přehledů o povoleních vydaných příslušnými ministerstvy k nakládání s regulovanými látkami, které jsou oblastním inspektorátům poskytovány ředitelstvím ČIŽP, nebo jsou náhodně vybírány takové subjekty, u nichž lze předpokládat, že se zabývají takovou činností, ke které by měly mít povolení MŽP.

Vlastní kontroly, které byly provedeny do března letošního roku, tedy ještě podle zákona č. 86/1995 Sb., o ochraně ozonové vrstvy Země, lze rozdělit do čtyř základních skupin:

1. Kontroly subjektů, které se zabývají servisní činností chladících a klimatizačních zařízení.

2. Kontroly subjektů zabývajících se sběrem vyřazených chladících zařízení a jejich následným tříděním.
3. Společností, které se zabývají dovozem regulovaných látek nebo výrobků, které je obsahují.
4. Společností, kde regulované látky vznikají ve výrobním procesu.

ad 1.

Organizace, které se zabývají servisní činností chladících a klimatizačních zařízení, provádějí v rámci své činnosti většinou i odsávání chladiva z opravovaných zařízení. Chladivo je odsáváno pomocí vývěv. U starších zařízení se jedná většinou o freony R 12 - CCl₂F₂ nebo R 22 - CHClF₂. Takto získané regulované látky jsou těmito organizacemi buď používány v rámci oprav na doplnění původního shodného chladiva nebo jsou častěji skladovány za účelem pozdějšího předání k recyklaci nebo zneškodnění společností, které se takovou činností zabývají a mají na ni povolení od MŽP.

V těchto případech je inspekci kontrolováno označení sběrných vaků a tlakových lahví obsahujících regulované látky, kde musí být nápis „Nebezpečné ozonu!“ a typ regulované látky. Dále je kontrolována průběžná evidence o množství látek, se kterými daná společnost zachází. Tato evidence je často vedena formou skladových karet, opravních montážních listů a protokolů o předání chladícího zařízení. Z této průběžné evidence je také zřejmé, zda byla dodrženy podmínky povolení vydaných MŽP týkající se typů a množství regulovaných látek. Nakonec je zkontrolován i skutečný stav množství regulovaných látek v uskladněných tlakových lahvích (vážením) a porovnán s údaji z průběžné evidence. Největší důraz je kladen na to, aby veškerá manipulace s regulovanými látkami probíhala tak, aby byl minimalizován možný únik těchto látek do ovzduší.

ad 2.

Subjekty zabývající se sběrem vyřazených chladících zařízení a jejich následným tříděním. Chladící zařízení jsou většinou rozdělována na ta, která jsou silně poškozená a tudíž již neobsahují žádné chladivo, lednice s jiným než freonovým chladícím systémem a nakonec lednice se zachovalým kompresorovým systémem, u nichž lze předpokládat, že obsahují regulovanou látku. Lednice z této třetí skupiny jsou buď přímo předávány dalším organizacím k likvidaci, nebo je u nich provedeno odsátí chladiva (společností k tomu způ-

sobilou) a odstranění izolačního polyuretanu. Získané chladivo a izolační materiál jsou pak předávány dalším společnostem ke zneškodnění.

U těchto subjektů je kontrolována průběžná evidence, doklady potvrzující předání buď celých zařízení nebo regulovaných látek a izolací ke zneškodnění a zda jsou dodržovány všechny podmínky v povolení MŽP.

ad 3.

Společnosti, které dovážejí regulované látky nebo výrobky, které je obsahují. V tomto případě se většinou jedná o společnosti zabývající se výrobou tvrdé PUR pěny, která je používána jako tepelná a vodotěsná izolace např. ve stavebnictví. Pro výrobu této PUR pěny se dováží tzv. polyol, jež obsahuje regulovanou látku.

U těchto subjektů je kontrolována průběžná evidence, dodací listy, průvodní dokumentace dovozu a zda jsou dodržovány všechny podmínky uvedené v povolení MŽP. Průvodní dokumentace dovozu musí mimo jiné obsahovat prohlášení výrobce o způsobu zneškodnění látky poškozující ozonovou vrstvu Země.

ad. 4.

Společnosti, kde regulované látky vznikají ve výrobním procesu.

Zde je kontrolována průběžná evidence, označení zásobníků obsahujících regulovanou látku a zda jsou dodržovány všechny podmínky uvedené v povolení MŽP.

V případě, že daná společnost vyrobenou látku vyváží, jsou kontrolovány dodací listy a průvodní dokumentace vývozu.

Při zjištěních porušení zákona ČIŽP přistupuje k udělení pokut a nápravných opatření, včetně termínu splnění tohoto opatření. Při jeho nesplnění může následovat i odejmutí povolení MŽP.

Summary

Ms Alice Marvanová, Senior Officer of the Czech Environmental Inspection, pointed out that legislation, economic incentives and involvement of all stakeholders should be followed by the control of the implementation and enforcement of measures to protect the ozone layer. The Czech Environmental Inspection is authorised to control the subjects, that are providing the servicing of refrigerating and air-conditioning equipments, subjects, that are collecting end-life refrigerating and air-conditioning equipments and sorting them, the companies, that are importing controlled substances and the products containing them, the companies in which the controlled substances are co-products in technological processes. She described the methodology and experience of the Czech Environmental Inspection. The Inspection is using effectively the tool of fines and penalties for failures to comply with the requirements of the national legislation and international obligations.

ÚLOHA CELNÍ SPRÁVY ČR PŘI OCHRANĚ OZONOVÉ VRSTVY

(Ing. Radek Moulis, vedoucí oddělení celní kontroly Ministerstva financí – Generálního ředitelství cel)

Jsem velice rád, že Vám mohu u příležitosti Mezinárodního dne ochrany ozonové vrstvy Země jako zástupce Generálního ředitelství cel poskytnout základní informace o působnosti celních orgánů při ochraně ozonové vrstvy Země. Svoji prezentaci jsem rozdělil do tří témat:

- 1) Celní správa a ochrana životního prostředí
- 2) Celní úřady jako orgány ochrany ovzduší
- 3) Kompetence celních orgánů po vstupu do EU

1) Celní správa a ochrana životního prostředí

Celní správa ČR plní vedle své základní funkce, kterou je ochrana vnitřního trhu České republiky, celou řadu dalších úkolů, zejména pak v oblastech ochrany některých důležitých celospolečenských zájmů. Její role v tomto směru spočívá v oblasti kontroly dodržování celé řady právních předpisů upravujících zákazy a omezení dovozu, vývozu a průvozu zboží, mimo jiné i v oblasti ochrany životního prostředí. Úloha celní správy je v tomto směru prakticky nezastupitelná, neboť efektivní kontrola prováděná celními úřady zejména při propouštění zboží do jednotlivých celních režimů může zabránit dovozu a tím i následné volné distribuci různých nebezpečných látek, chemických přípravků či zboží je obsahujících, které mohou ohrozit či dokonce přímo poškodit životní prostředí České republiky.

• Celní zákon

Základní právní úprava odpovídajících kompetencí celních úřadů je obsažena v zákoně č. 13/1993 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Existence zákazu či omezení z důvodů ochrany životního prostředí je jednou ze zákonem výslovně zmiňovaných překážek pro propuštění zboží do navrženého celního režimu. Uplatňování těchto zákazů a omezení je navíc zdůrazněno i při vymezení charakteru zboží, které nesmí být uskladňováno v celním skladu či umístěováno do svobodného celního skladu nebo svobodného celního pásma. V případě nepropuštění zboží do celního režimu z toho důvodu, že se na takové zboží vztahují zákazy a omezení, je celní úřad v souladu s příslušným ustanovením celního zákona oprávněn učinit potřebná opatření, aby zabránil dalšímu nedovolenému nakládání s takovýmto zbožím.

• Zákony upravující zákazy a omezení dovozu, vývozu a průvozu zboží

Samozřejmě, že nutným předpokladem pro nepropuštění zboží v celním řízení je existence konkrétního zákazu či omezení dovozu, vývozu či průvozu zboží. Právních předpisů, které tuto problematiku upravují, je v současnosti celá řada a nemálo je jich i v oblasti ochrany životního prostředí. Namátkou mohu jmenovat některé komodity, jejichž dovoz, vývoz nebo průvoz je takto regulován: ohrožené druhy živočichů a rostlin, odpady, různé materiály znečišťující ovzduší, včetně přípravků porušujících ozonovou vrstvu Země. Tyto zákazy a omezení, respektive uvedené právní předpisy, jsou transformovány do příslušných aplikací, kterými je vybavena výpočetní technika používaná v rámci propouštění dováženého či vyváženého zboží. Samozřejmě, že pro možnost kontroly konkrétního zákazu či omezení hraje důležitou roli i správná identifikace zboží, které je předmětem celního řízení, což mnohdy bývá, zvláště u chemických přípravků, velmi složité. V takových případech jsou však celní úřady oprávněny odebrat vzorky zboží.

• Trestní předpisy

Celní orgány již od roku 1995 disponují kompetencemi v trestním řízení u vybraných trestných činů, které jsou páčány porušováním celních předpisů nebo předpisů o dovozu, vývozu a průvozu zboží. Kontrolní zjištění provedená při provádění celního dohledu proto mohou mít i charakter podnětu k zahájení trestního řízení s osobou, která podstatně ohrozila obecný zájem tím, že porušila zákaz či omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží.

2) Celní úřady jako orgány ochrany ovzduší

• Zákon o ochraně ovzduší

V oblasti ochrany ozonové vrstvy Země při dovozu a vývozu zboží postupovaly celní orgány až do 1.6.2002 dle zákona č. 86/1995 Sb., o ochraně ozonové vrstvy Země. Nové kompetence získaly až v právní úpravě obsažené v novém zákoně č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů, ve kterém došlo ke spojení problematiky ochrany ovzduší jako takové (do té doby obsažené v zákoně č. 309/1991 Sb., o ochraně ovzduší před znečišťujícími látkami) s problematikou ochrany ozonové vrstvy Země.

• Kompetence celních orgánů

Celní úřady jsou dle nového zákona oprávněny vykonávat správní činnosti na úseku ochrany ovzduší a staly se tak jedním z orgánů ochrany ovzduší. Dle § 51 tohoto zákona

- a) provádějí kontrolu dovozců a vývozců regulovaných látek a výrobků, které je obsahují, a vybraných látek ovlivňujících klimatický systém země (regulované látky, výrobky obsahující regulované látky a látky ovlivňující klimatický systém Země a vybrané látky ovlivňující klimatický systém Země – tzv. skleníkové plyny),
- b) nepustí dovážené nebo vyvážené regulované látky a výrobky, které je obsahují, v případě, že současně s celním prohlášením není předloženo povolení Ministerstva životního prostředí anebo bude překročeno povolené množství,
- c) poskytují Ministerstvu životního prostředí údaje z celní evidence týkající se vývozu a dovozu stanovených regulovaných látek a výrobků, které je obsahují, dále nových látek a látek ovlivňujících klimatický systém Země; obdobně poskytují i údaje vztahující se k dovozu a vývozu některých dalších výrobků, jako např. paliv nebo výrobků obsahujících těžké organické sloučeniny.

• Podmínky dovozu a vývozu regulovaných látek

Pro úplnost zde uvedu stručný přehled zákonných podmínek pro dovoz a vývoz regulovaných látek, tj. látek porušujících ozonovou vrstvu Země.

Dovoz regulovaných látek

Zákon o ochraně ovzduší předně zakazuje dovoz stanovených regulovaných látek, včetně výrobků, které je obsahují. Jedná se např. o takové látky, jako jsou tetrachlormethan nebo chlorfluoruhlovodíky. Pro některé látky je do 31.12.2004, respektive 31.12.2009, stanoveno množstevní omezení pro dovoz v průběhu jednoho roku a po uvedených datech se i tyto látky nesmí dovážet. Pro stanovené účely (např. pro karanténní a dezinfekční účely ochrany zboží před přepravou nebo pro užití ve vědě) zákon připouští výjimku, avšak dovoz je v tomto případě možný jen na základě povolení. Zákazy se rovněž netýkají látek získaných znovuzískáním, recyklací nebo regenerací.

Regulované látky, jejichž dovoz není zakázán, je možné dovážet pouze na základě povolení Ministerstva životního prostředí a licence vydané Ministerstvem průmyslu a obchodu.

Na celní režim tranzitu, tj. na režim umožňující dopravu zboží pod celním dohledem mezi dvěma celními úřady, se povolení nevydává.

Vývoz regulovaných látek

Zákon o ovzduší, obdobně jako v případě dovozu, zakazuje vývoz stanovených regulovaných látek a výrobků, které je obsahují nebo jejichž trvalá funkce závisí na dodávce těchto látek. Výjimky z tohoto zákazu jsou v tomto případě minimální (např. vývoz za účelem regenerace). K vývozu nezakázaných regulovaných látek a výrobků, které je obsahují, je třeba stejných dokumentů jako pro jejich dovoz.

Dovoz a vývoz regulovaných látek ze států a do států, které nejsou stranou Montrealského protokolu o látkách poškozujících ozonovou vrstvu Země, je zakázán. Tento zákaz platí i ve vztahu ke státům a mezinárodním organizacím regionální ekonomické integrace, které nepřistoupily k tomuto protokolu, který se týká konkrétní regulované látky.

Zakázán je i dovoz a vývoz tzv. nových látek a výrobků, které je obsahují. Rozumí se tím nové látky, u nichž lze předpokládat, že budou zařazeny mezi regulované látky.

• Statistika

Charakter změn právní úpravy v oblasti ochrany ozonové vrstvy Země při dovozu a vývozu, která nastala k 1.6. tohoto roku, nejlépe ilustrují následující čísla:

Za období účinnosti předchozího zákona, tj. od 1.7.1995 do 31.5.2002 se celní správě podařilo zachytit a poté nepropustit do navrženého celního režimu výrobky obsahující regulované látky (chladničky a mrazničky) celkem ve 14 případech, zatímco za krátkou dobu účinnosti nového zákona již bylo zjištěno 147 pokusů o nelegální dovoz či vývoz zboží obsahujícího zakázané regulované látky.

3) Kompetence celních orgánů po vstupu do EU

Působnost celní správy v oblasti ochrany ozonové vrstvy Země se nezmění ani po vstupu České republiky do Evropské unie.

• Celní kodex EU

Pro provádění celního dohledu při propouštění zboží bude pro české celní orgány, stejně jako pro ostatní členské země EU, platit právní úprava Společenství, konkrétně nařízení Rady č. 2913 z roku 1992, ve znění pozdějších úprav, kterým se vydává Celní kodex Společenství. Vzhledem k tomu, že tento celní kodex byl již prakticky celý transformován do platného celního zákona, budou i po našem začlenění do sjednocené Evropy platit pro tuto oblast stejná pravidla, která vytváří překážku tomu, aby regulované látky či výrobky je obsahující byly propuštěny do celního režimu.

• Smlouva o založení ES

Po vstupu ČR do EU se většina našeho zahraničního obchodu stane z pohledu tohoto ekonomického uskupení ob-

chodem intrakomunitárním, který je ovládán principem volného oběhu zboží. Je tedy zřejmé, že toto zboží nebude za běžných podmínek podléhat celnímu dohledu a v tomto směru ztrácíme možnost častěji identifikovat při těchto obchodních operacích takové komodity, jejichž přemístění na naše území ze států ležících mimo prostor EU bude jinak považováno za nelegální.

Článek 36 Smlouvy o založení ES však uplatnění zákazů nebo omezení dovozu, vývozu či tranzitu nevylučuje v případě, že jsou odůvodněné mimo jiné i ochranou zdraví a života lidí a zvířat nebo ochranou rostlin. Takovéto nástroje mohou být použity, pokud jejich uplatnění neslouží jako prostředek svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy EU. Pro jejich případné praktické uplatnění bude potřeba vytvořit jen potřebné technické a organizační podmínky, což je jistě v silách české celní správy.

Závěrem mohu konstatovat, že z pohledu platné i budoucí legislativy má celní správa vytvořeny dostatečné předpoklady plnit svoji roli v oblasti ochrany ozonové vrstvy Země jako jeden z orgánů ochrany ovzduší.

Summary

Mr Radek Moulis, Head of the Unit of Customs Control of the Directorate General of Customs of the Ministry of Finance, concentrated on trade with the ozone depleting substances and the efforts to combat the illegal trade in the context of rather effective legislation of 1993 and 1995 years and of newly adopted integrated air protection legislation in force from 1st June 2002. The Czech Republic was not place of dramatic cases of the illegal trade with ODS in 1995 – 2002, only 14 cases were detected. But from June 2002 almost 150 attempts to violate the export and import regulations has been identified. The important role of harmonised approach with the European Union was underlined and the need for closer regional co-ordination of national ozone units, relevant customs offices and inspections was stressed.

ZDRAVOTNICKÝ SEKTOR V ČESKÉ REPUBLICE A OPATŘENÍ NA OCHRANU OZONOVÉ VRSTVY

(*MUDr. Katarina Bártíková, ředitelka odboru farmacie
a regulace léčiv Ministerstva zdravotnictví*)

Smluvní státy Montrealského protokolu, mezi které patří také ČR, se zavázaly k ukončení výroby a vyloučení používání látek ze skupiny chlorfluoruhlovdíků. ČR tuto vůli deklarovala také zákonem o ochraně ozonové vrstvy Země č. 86/1995 Sb., a novým zákonem o ochraně ovzduší č. 86/2002 Sb.

Výjimkou z uplatnění usnesení Montrealského protokolu může být **rychlost ukončení používání léčivých přípravků**, které využívají CFC jako hnací plyny; a to pouze v případech, kdy jsou součástí léčivého přípravku nezbytného pro léčbu závažných nebo život ohrožujících onemocnění.

V souvislosti se **závazky ČR** plynoucími z **Montrealského protokolu** pro resort zdravotnictví, vypracovala ministerstva životního prostředí a zdravotnictví v roce 1999 materiál „Postup ČR při omezování a zastavené spotřeby léčivých přípravků s obsahem chlorfluoruhlovdíků.“

Některé **nosné myšlenky a konstatování** z tohoto materiálu, který se zabývá problematikou řízeného ukončení používání léčivých přípravků využívajících CFC v ČR.

Materiál ministerstev zdravotnictví a životního prostředí identifikuje **základní okruhy úkolů** pro zúčastněné resorty, stanoví **časové horizonty jejich plnění**, definuje **okruhy dalších skupin subjektů dotčených** přechodem na používání léčivých látek bez využití freonů – **pacientů a odborné lékařské veřejnosti**, kteří jsou v konečném důsledku klíčoví pro úspěšnou realizaci ukončení používání léčivých přípravků využívajících jako hnací plyny CFC.

Prvním, nezbytným krokem bylo **provedení analýzy** v ČR **vyráběných** a do ČR **dovážených** léčivých přípravků. Z ní vyplynulo, že mezi léčivé přípravky, které lze považovat za **nenahraditelné** a zároveň **nezbytné pro léčbu** závažných, anebo život ohrožujících onemocnění – a využívají při aplikaci jako hnací plyn CFC, patří **pouze léčiva k léčbě astmatu a chronických plicních onemocnění**.

Tento výsledek je zcela v souladu s **Nařízením Rady č. 3039/94** a navazujícího **Rozhodnutí Evropské komise č. 94/563/EC**, které definují možnou výjimku z používání CFC a to právě pouze v případě léčivých přípravků pro léčbu astmatu a závažných chronických plicních onemocnění.

V ČR ministerstva životního prostředí a zdravotnictví na základě **analýzy** a detailního **monitorování dovozu, výroby a následně spotřeby** léčiv obsahujících jako hnací plyny CFC provedla opatření, které vedla k **omezení až**

ukončení dovozu a výroby léčiv obsahujících jako tyto hnací plyny, **pokud byly nahraditelné** jinými registrovanými léčivými přípravky. Jak již bylo konstatováno dříve, jedná se, obdobně jako v jiných vyspělých evropských zemích, o léčivé přípravky využívané v **dermatologii, stomatologii**.

V další fázi byla zahájena **přímá jednání s výrobci a dovozci léčiv** nezbytných pro zajištění zdraví a života pacientů, která jsou v ČR používána, a která doposud není možné nahradit jinými léčivy bez obsahu freonů. Cílem těchto jednání je **časově plánované omezování až ukončení používání** léčiv využívajících freony jako hnací plyny.

Pro dokreslení situace v ČR lze uvést některé číselné údaje. V r.1986 vykazovala ČR na základě spotřeby léčivých přípravků **cca 750 t CFC**, v r. 1996 byla vykázaná spotřeba těchto léčiv, měřeno objemem CFC, **42 t**.

JAK DÁLE?

Samotná **EU je největším světovým producentem léčivých přípravků ve formě aerosolů (50% světové výroby)**. Zásady ukončení výroby takových forem léčivých přípravků, které využívají jako hnací plyny CFC, stanovila EU v roce 1998.

Podmínkou **spolehlivého zajištění ochrany zdraví a životů pacientů**, odkázaných na používání inhalačních léčivých látek, je dostatečný sortiment léčivých látek dostupných ve formách jiných, než využívajících hnací plyny s obsahem CFC.

Vzhledem k tomu, že **sortiment léčiv**, která jsou dostupná a používána v ČR, je již několik posledních let **takřka shodný se sortimentem léčiv** v zemích EU, lze problematiku nezbytného ukončování výroby léčivých přípravků obsahujících jako hnací plyn chlorfluoruhlovdíky a jejich odpovídajících náhrad **řešit v ČR z pohledu časového i medicínského zcela shodně jako v zemích EU**.

Vývoj a výrobu nových forem léčivých přípravků není v žádném případě možné považovat za krátkodobou záležitost.

Každá forma léčivého přípravku, byť obsahuje již používanou léčivou látku, musí projít náročným **procesem laboratorních zkoušek a následně klinických testů**, kterými je doložitelná jeho bezpečnost a účinnost pro použití ve standardní klinické praxi. V současné době již jsou výrobci léčiv schopni nabídnout sortiment, určený pro **astmatické pacienty a pacienty s chronickými plicními onemocněními**,

již nevyužívající jako hnací plyn chlorfluoruhlovodíky. Jedná se zejména o léčivé přípravky fungující jako práškové inhalery, které hnací plyn nepoužívají. Z pohledu **regulačních prvků** uplatňovaných v ČR, je **perspektiva možného ukončení používání** léčiv využívajících CFC velice dobrá.

ČR má **plně transponovány** všechny směrnice ES, které definují **vstup, používání, zajištění bezpečnosti a jakosti léčiv při použití** v praxi, včetně **zrychlených procedur registrace** léčivých přípravků, definovaných EU. Zjednodušeně to znamená, že jakmile výrobce ukončí nezbytné testy pro uvedení léčiva na trh v zemích EU, může zároveň zahájit registrační řízení v ČR – dle vlastního rozhodnutí – standardní anebo tzv. zrychlenou registrační procedurou. Ve standardním registračním řízení ukládá zákon č. 79/1997Sb., o léčivech v platném znění, povinnost vydat rozhodnutí o registraci do 210 dnů, což je jedna z nejkratších lhůt ze zemí EU.

Vzhledem k tomu, že léčiva s obsahem hnacích plynů na bázi chlorfluoruhlovodíků jsou určena již **pouze k léčbě nejzávažnějších a jinak nezabezpečitelných zdravotních potíží**, jsou **v systému zdravotního pojištění ČR hrazena plně** z prostředků veřejného zdravotního pojištění.

V této souvislosti bude v podmínkách českého systému zdravotního pojištění jedním z **klíčových momentů pro úspěšnou implementaci bezfreonových léčiv** – nahrazujících léčiva na bázi chlorfluoruhlovodíků – **jejich hrazení** z prostředků veřejného zdravotního pojištění. V této souvislosti bude pro úspěšnost projektu **nezbytné předefinování některých konkrétních regulačních mechanismů** spotřeby léčiv tak, aby dostupnost a vůle k převádění pacientů na bezfreonová léčiva nebyla limitována ekonomickými regulacemi ze strany zdravotních pojišťoven.

Důslednou přípravu zařízení bezfreonových léčiv do systému hrazení z prostředků veřejného zdravotního pojištění je nezbytné považovat za důležitou nejenom pro **extrémně vysokou citlivost českého zdravotního systému** při uplatňování **nových druhů léčivých přípravků** na míru jejich hrazení z prostředků veřejného zdravotního pojištění, ale také proto, že **alternativní léčivé přípravky bezfreonové**, jsou výrobci **nabízeny i v násobně vyšších cenových úrovních**, což logicky znásobí náklady na nezbytnou zdravotní péči hrazenou z prostředků veřejného zdravotního pojištění a to konkrétně v položce léčiva.

K 1.1.2003 lze dle předběžných odhadů vývoje registračních řízení již předpokládat **přítomnost na českém trhu takového sortimentu léčiv** bez obsahu freonových látek, kterými **lze nahradit zásadní část** doposud používaných léčiv využívajících chlorfluoruhlovodíky.

V této souvislosti již bude nezbytné zahájit další fázi projektu Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zdravotnictví a vedle **informační kampaně** využít **motivačních možností daných systémem úhrad** z veřejných prostředků pro převádění indikovaných pacientů na léčiva bez využití CFC.

Summary

Dr Katarína Bártíková, Director of the Department of Pharmacy and Regulation of Medicaments of the Ministry of Health, informed about the health sector of the Czech Republic and the ozone layer agenda mainly in the context of the Strategy of the Czech Republic for Phase-out of Medical Preparations Containing Chlorofluorocarbons (MDI-CFCs). She pointed out the social sensitivity of this issue as many citizens – potential consumers would be affected as well as insurance companies and importers of medicaments. In this relation the massive campaign and public awareness raising should be promoted. The Czech Republic consumed in 1986 year 750 t of CFCs in health sector, in 1996 almost 42 t equal to CFCs. The substantial part of MDI, until now containing CFCs, will be in the Czech Republic on 1 January 2003 replaced by the non-CFCs MDIs.

ČESKÁ ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ POMOC A PROJEKTY ZAMĚŘENÉ NA VYŘAZOVÁNÍ LÁTEK PORUŠUJÍCÍCH OZONOVOU VRSTVU

(František Janda, ředitel
společnosti EKOTEZ s. r. o.)

V roce 1996 obnovila Česká republika v souvislosti se svým členstvím v Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) oficiální vládní program zahraniční pomoci podle principů srovnatelných s politikou vyspělých dárcovských zemí. Česká republika tak nastoupila cestu přeměny od příjemce pomoci k jejímu dárci.

Rámcovým cílem ČR v oblasti zahraniční rozvojové pomoci je přispět v souladu s úsilím mezinárodního společenství k omezování chudoby v méně vyspělých zemích světa cestou udržitelného rozvoje. Česká republika se ztotožňuje s vícerozměrným přístupem k omezování chudoby, kterou nelze chápat pouze v ekonomických termínech, ale i v dalších sociálních a environmentálních vazbách. ČR plně podporuje mezinárodní rozvojové cíle, které vyplynuly z mezinárodních konferencí OSN v 90. letech a byly potvrzeny Miléniovým summitem OSN v roce 2000.

Rámec poskytování rozvojové pomoci ČR je dán „Konceptí zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007“, kterou vláda vzala na vědomí svým usnesením č. 91 ze dne 23. ledna 2002. Jedním z cílů zahraniční rozvojové pomoci ČR je „...podpora udržitelného rozvoje s důrazem na jeho environmentální složku“. Projekty rozvojové pomoci by měly přímo či nepřímo přispívat ke zlepšení stavu životního prostředí a kvality života obyvatel v přijímajících zemích. Ministerstvo životního prostředí (MŽP) se zapojilo do programu zahraniční rozvojové pomoci ČR v roce 1997. V období let 1997 – 2001 koordinovalo realizaci 25 rozvojových projektů v 19 zemích světa v celkovém finančním objemu 137,9 mil. Kč.

Cílem rozvojové pomoci MŽP je podpora udržitelného rozvoje a propojení environmentálních aspektů s aspekty ekonomickými a sociálními. Projekty MŽP jsou převážně víceleté se zaměřením na:

- plnění mezinárodních environmentálních smluv (ochrana ozonové vrstvy Země, boj proti desertifikaci, ochrana biodiverzity);
- environmentální aspekty průmyslu (čistší produkce, systémy environmentálního managementu, čistší technologie);
- environmentální zemědělství;
- geologické práce.

V uplynulém období Česká republika realizovala prostřednictvím zapojení soukromého sektoru několik projektů rozvojové pomoci v oblasti ochrany ozonové vrstvy Země. Tyto projekty napomohly nejen plnit národní závazky zemí příjemců pomoci, ale napomohly i vývoji nových moderních technologií, kdy se výrobky a technologie průmyslu České republiky řadí mezi nejšpičkovější ve světě.

PŘÍKLAD PROJEKTŮ

Název projektu: Vyloučení látek porušujících ozonovou vrstvu Země

Cílová země: Ukrajina

Realizátor: Ekotez s.r.o.

Doba realizace: 1998 – 2000

Celkový rozpočet: 9,6 mil. Kč

Projekt, realizovaný ve spolupráci s UNIDO, byl zaměřen na předání zkušeností ČR v oblasti bezúnikové technologie zacházení s chladivem, látkami porušujícími ozonovou vrstvu Země. ČR disponuje v této oblasti potřebnými znalostmi a zkušenostmi a vyrábí i potřebná technologická zařízení.

Cílovou skupinou projektu byla specializovaná servisní centra pracující pod záštitou Ukrajinského svazu uživatelů a dodavatelů chladicí techniky. V rámci projektu byla představena moderní efektivní technologie pro nakládání s chladivem, byla realizována dodávka potřebných technologických zařízení pro vybavení servisních sítí a uskutečněny školicí semináře pro servisní techniky. Projekt umožnil ušetřit až 71 % technologických úniků chladiva CFC-12 a postupně tak redukovat stejné množství nového dováženého chladiva používaného pro opravy a servisní práce na domácích a komerčních chladničkách a klimatizacích. Projekt přispěl k plnění závazků Ukrajiny vyplývajících z Úmluvy o ochraně ozonové vrstvy a Montrealského protokolu o látkách, které porušují ozonovou vrstvu.

Název projektu: Vyloučení látek poškozujících ozonovou vrstvu Země

Cílová země: Bělorusko

Realizátor: Ekotez s. r. o.

Doba realizace: 2001

Celkový rozpočet: 2,3 mil. Kč

Cílem projektu bylo zamezit nekontrolovaným únikům chladiv a omezit únik regulovaných látek do atmosféry, kde

Návštěva M. Gonzaleze v EKOTEZ, s.r.o.

následně porušují ozonovou vrstvu Země. Předpokladem dosažení tohoto cíle bylo vybavení tzv. pilotních skupin, které budou technicky a odborně schopny provádět odsávání chladiv, položí základy pro recyklaci chladiv a budou získané informace dále rozšiřovat. V rámci projektu bylo běloruskému dodavateli chladicí techniky, firmě Laminar, předáno technologické vybavení, které zajistí plné vybavení 6 servisních skupin a současně základního (mobilního) pracoviště recyklace. Byl proškolen obsluhující personál a dále pracovníci jiných organizací za účelem vytvoření budoucí skupiny školitelů.

Projekt přispěl k plnění závazků Běloruska vyplývajících z Vídeňské úmluvy o ochraně ozonové vrstvy a Montrealského protokolu o látkách, které porušují ozonovou vrstvu.

Název projektu: Využití bezfreonové technologie pro skladování potravin

Cílová země: Litva

Realizátor: Bratři Horákové s. r. o.

Doba realizace: 1998 – 1999, 2001

Celkový rozpočet: 8 mil. Kč

Cílem projektu bylo seznámení uživatelů, technických a montážních pracovníků Litvy s přínosem použití bezfreonové technologie pro skladování zemědělských produktů a potravin v chladicích komorách. V rámci projektu byly uskutečněny dodávky vzorových chladírenských a mrazírenských komor postavených ze speciálních izolačních panelů. Výroba těchto polyuretanových panelů je založena na principu vypěňování bez použití freonů. Příjemci vzorové technologie v jednotlivých etapách projektu byli určeni Ministerstvem zemědělství Litvy. Jednalo se o drůbežářský podnik Vilniau Paukštynas, producenta zeleniny Pagiriai Šiltnamiai a Sdružení pěstitelů ovoce a jahod v Anykščiai.

Součástí projektu byla školení technického personálu a semináře o montáži a výhodách izolačních panelů vyrobených bezfreonovou technologií. V rámci školení proběhla praktická montáž komor a chladicího okruhu přímo u uživatele. Projekt přispěl k plnění závazků Litvy vyplývajících z Vídeňské úmluvy o ochraně ozonové vrstvy a Montrealského protokolu o látkách, které porušují ozonovou vrstvu.

OFFICIAL DEVELOPMENTAL ASSISTANCE OF THE CZECH REPUBLIC

“Official Development Assistance Strategy of the Czech Republic for the period 2002 – 2007” was adopted by the Government of the Czech Republic in January 2002. It provides a new framework for provision of the Czech official development assistance and thus replaces currently applied “The Principles of Official Development Assistance” of March 1995. The aim of the Strategy is to redefine goals, principles, and priorities of the Czech official development assistance programme and to outline the institutional, organisational, financial, and information framework for its provision.

One of the goals of the official development assistance of the Czech Republic is to support sustainable development

with its environmental pillar. Development assistance projects should directly or indirectly contribute to the improvement of environment and quality of life in the recipient countries. The Ministry of Environment has been participating in the Czech development assistance programme since 1997. In period 1997 – 2001, the Ministry co-ordinated preparation, implementation and evaluation of 25 projects, in 19 countries in the total financial volume of 138 mil CZK (approx. 4.5 mil USD).

The Czech Republic and its Ministry of Environment provides their assistance also by means of regular mandatory and voluntary contributions to the budgets and funds of the multilateral environmental programmes and agreements.

Annually these contributions amount to 1.5 mil USD, including 0.2 mil USD provided to the Multilateral Fund for the Implementation of the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer and 0.15 mil USD to the Environmental Fund under the United Nations Environment Programme (UNEP).

The goal of the development assistance in the competence of the Ministry of Environment is to support sustainable development and integration of environmental aspects into the economic and social development activities. Development projects mostly extend over several years and are focused as follows:

- implementation of the multilateral environmental agreements (protection of the ozone layer of the Earth, combating desertification, and protection of biodiversity);
- environmental aspects of industrial activities (cleaner production, environmental management systems, cleaner technology);
- environmental agriculture;
- geological activities.

EXAMPLES OF THE PHASING OUT OF THE OZONE DEPLETING SUBSTANCES PROJECTS

Project name: Assistance in ozone depleting substance phase-out in refrigeration servicing sub-sector

Recipient country: Ukraine

Implementing agency: EKOTEZ Ltd. / UNIDO

Implementation period: 1998 – 2000

Total budget: 9.6 mil. CZK (275 th. USD)

The project was implemented as a multilateral project in co-operation with the UNIDO. Its goal was to transfer experiences of the Czech Republic in the field of leakage-free technology of handling refrigerants, substances depleting the ozone layer. In the last decade, the Czech Republic acquired knowledge and experience in this field and produces necessary technological equipment.

The project was targeted at specialised service centres working in the framework of the Ukrainian Association of Users and Suppliers of Cooling Technique. In the framework of the project, modern effective technology of handling refrigerants was introduced, delivery of necessary technology to equip the service centres was realised, and training seminars for service technicians were implemented. The project resulted in savings of up to 71 % of the CFC-12 leakages. The saving enabled reduction of import of the refrigerant that is used for repairs and service works on household and commercial refrigerators and air-conditioning systems. The project assisted Ukraine in fulfilling its obligations following from the Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer and the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer.

Project name: Assistance in ozone depleting substance phase-out in refrigeration servicing sub-sector

Recipient country: Belarus

Implementing agency: EKOTEZ Ltd.

Implementation period: 2001

Total budget: 2.3 mil. CZK (65 th. USD)

The overall goal of the project was to prevent out-of-control refrigerant leakage, to reduce the discharge of regulated substances into the atmosphere where they subsequently cause depletion of the ozone layer. A pre-condition to reach the goal was to train and equip so-called “pilot teams”. These have been professionally and technically competent to undertake the removal of refrigerants by exhaustion, to introduce refrigerant recycling and to disseminate the acquired knowledge. Company Laminar, the local supplier of the cooling technique, received adequate technology for six service teams needed for reclaiming, recycling, and simplified regeneration of regulated refrigerants. Laminar operators and representatives of other organisations received theoretical as well as practical training, and technical documentation. The project assisted Belarus in fulfilling its obligations following from the Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer and the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer.

Project name: Use of non-ozone depleting substances based technologies for agricultural products storage

Recipient country: Lithuania

Implementing agency: Horak Brothers Ltd.

Implementation period: 1998 – 1999, 2001

Total budget: 8 mil. CZK (230 th. USD)

The goal of the project was to acquaint Lithuanian users, technical and assembly workers with the benefits of using non-ozone depleting substances based technologies for agricultural products storage. In the framework of the project, delivery of sample cooling and freezing chambers was realised. The chambers are built of special insulation polyurethane panels which production is based on principles of non-CFCs defoaming process. The technology delivery was realised based on recommendations of the Lithuanian Ministry of Agriculture. The appointed recipients were the following: poultry farm Vilniau Paukstynas, vegetable producer Pagiriai Siltnamiai and association of fruits and strawberry growers in Anyksčiai. As a part of the project, seminars and training of technical personnel were realised. To acquire the practical experience, assembly of chambers and cooling circuits were demonstrated. The project assisted Lithuania in fulfilling its obligations following from the Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer and the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer.

POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY PRO VYLOUČENÍ LÁTEK PORUŠUJÍCÍCH OZONOVOU VRSTVU

*(RNDr. Jiří Dobiášovský,
národní koordinátor pro plnění
Vídeňské úmluvy a Montreal-
ského protokolu, Ministerstvo
životního prostředí)*

Česká republika sukcedovala k Vídeňské úmluvě o ochraně ozonové vrstvy a k Montrealskému protokolu o látkách, které porušují ozonovou vrstvu dne 1. ledna 1993 jako část bývalého Československa. Přistoupila jako jedna z prvních zemí světa ke všem dodatkům k Montrealskému protokolu. V r. 1995 byl přijat zákon o ochraně ozonové vrstvy. Tímto zákonem byla zakázána výroba a dovoz skupina látek CFC, včetně výrobků, které tyto látky obsahují. Od r. 1997 je zakázána výroba látek HCFC a jejich spotřeba je kryta dovozem se stanovenými ročními limity přísnějšími, než stanoví Montrealský protokol. Od roku 1995 je v ČR zákonem zaveden licenční systém pro dovoz a vývoz všech regulovaných látek a výrobků, které takové látky obsahují. Zavedena byla celní kontrola dovozu a vývozu těchto látek a výrobků. Od 1. června 2002 platí v ČR nový zákon o ochraně ovzduší, který obsahuje další zpřísnění ochrany ozonové vrstvy. Je stanoven zákaz dovozu látek HCFC od 1. ledna 2010 a zákaz výroby a dovozu methylbromidu od 1. ledna 2005. Zákon stanovuje opatření pro omezení úniku regulovaných látek ze stávajících zařízení. Je stanovena povinnost znovuzískávání regulovaných látek z vyřazených výrobků a jejich zneškodnění.

K významnému úspěchu ČR patří skutečnost, že do konce r. 1995 bylo docíleno úplné omezení spotřeby látek CFC pro běžná použití, jejichž spotřeba v r. 1986 činila 5512 tun a v roce 1996 byla spotřeba nulová. Spotřeba měkkých freonů je zajišťována pouze jejich dovozem a je již relativně nízká. Uznání zaslouží firmy, které do r. 1995 provedly transformace svých freonových technologií na bezfreonové. Přitom transformace proběhla na jejich vlastní náklady v celkovém rozsahu několika miliard korun bez negativních dopadů do ekonomiky státu a bez požadavků na státní rozpočet. To lze považovat za jeden z úspěchů ČR v oblasti

prováděných opatření k ochraně ozonové vrstvy, na kterém se podílel především soukromý sektor ve spolupráci se státními orgány.

Vyspělé země poskytují významnou pomoc ekonomicky méně vyspělých zemím plnit požadavky Montrealského protokolu. K tomu se snaží přispět i ČR, která v minulých letech formou rozvojové pomoci podpořila projekty ochrany ozonové vrstvy v Litvě, na Ukrajině a Bělorusku.

Česká republika připravila a realizuje podle požadavků Montrealského protokolu:

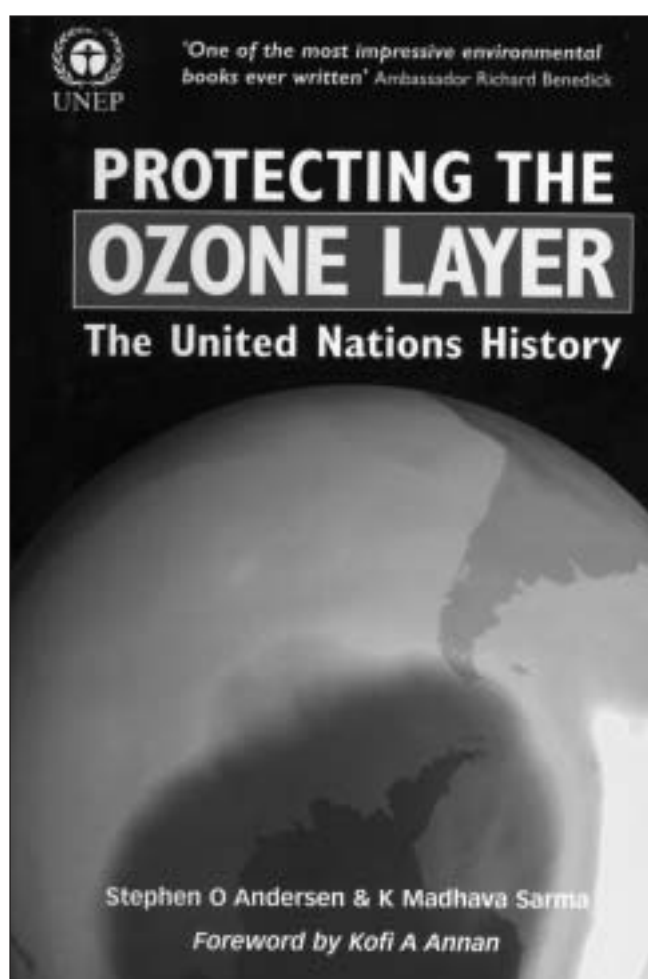
- Strategii stažení halonů. Se státní podporou jsou stahovány a skladovány použité halony.
- Strategii zavedení náhrad zdravotnických přípravků MDI s obsahem látek CFC. Jsou přijímána opatření, aby do konce roku 2004 byla prakticky vyloučena spotřeba přípravků MDI s obsahem látek CFC a byly zavedeny v hodné náhrady.
- Strategii omezení úniků látek CFC do ovzduší. Jsou přijímána opatření na snížení emisí regulovaných látek ze stávajících zařízení. Důležitým úkolem současné doby je zajištění fungujícího systému použitých regulovaných látek především z vyřazených starých chladicích zařízení a zajištění jejich ekologické likvidace.

ČR také přijímá opatření, která jsou zaměřena proti obchodu se zakázanými regulovanými látkami. Je podporována celní kontrola i kontrola dodržování právní úpravy ochrany ozonové vrstvy Českou inspekcí životního prostředí. Česká republika se snaží přijaté smluvní závazky k Montrealskému protokolu spolehlivě plnit.

Summary

Mr Jiří Dobiášovský, Head of the National Ozone Unit, Ministry of the Environment, informed all stakeholders about national policy and measures of the Czech Republic to phase-out the ozone depleting substances to reflect not only the obligations under the Vienna Convention and Montreal Protocol, but also in the context of forthcoming membership of the Czech Republic in the European Union. For reaching these goals, the close co-operation and mutual trust, exchange of information amongst all stakeholders are needed.

OCHRANA OZONOVÉ VRSTVY. DĚJINY SPOJENÝCH NÁRODŮ

V předvečer Světového summitu o udržitelném rozvoji (WSSD) vydal Program OSN pro životní prostředí (UNEP) rozsáhlou publikaci, věnovanou historii ochrany ozonové vrstvy a sjednávání mezinárodních právních instrumentů na její ochranu, pod názvem **Ochrana ozonové vrstvy. Dějiny Spojených národů (Protecting the Ozone Layer. The United Nations History)**.

Autory této knihy jsou Stephen O. Andersen, současný ředitel strategických projektů Agentury ochrany životního prostředí USA (US EPA), a K. Madhava Sarma, bývalý vů-

bec první, výkonný tajemník Ozonového sekretariátu Vídeňské úmluvy pro ochranu ozonové vrstvy a Montrealského protokolu o látkách, které porušují ozonovou vrstvu (v letech 1991 – 2000). Oba dva autoři stáli u začátku intenzivního mezinárodního vyjednávání mezinárodních smluv na ochranu ozonové vrstvy, a proto je jejich kniha nejen zasvěceným průvodcem o problematice samotné ozonové vrstvy, ale především pak historie vyjednávání.

První kapitola je věnována vědeckému výzkumu ozonové vrstvy, hodnocení vlivů lidské činnosti na zhoršování jejího stavu a v důsledku toho na globální životní prostředí a na zdravotní stav lidské populace. Tři kapitoly se soustřeďují na mezinárodní jednání, která vedla k přijetí Vídeňské úmluvy ochrany ozonové vrstvy v r. 1985 a Montrealského protokolu o látkách, které porušují ozonovou vrstvu v r. 1987. Pátá kapitola zdůrazňuje ekonomické a technologické aspekty při prosazování opatření na ochranu ozonové vrstvy. Další kapitoly jsou věnovány plnění závazků Montrealského protokolu a úloze jednotlivých hráčů, počínaje jednotlivými státy jako smluvními stranami, přes průmysl, nevládní organizace, hromadné sdělovací prostředky až po řadové občany jako spotřebitele.

Mnohostranné smlouvy na ochranu ozonové vrstvy se svými mechanismy, ať už finančními, vědeckými, technickými nebo kontrolními, patří mezi nejúčinněji fungující mezinárodní smlouvy v oblasti ochrany životního prostředí. Mohou být vzorem pro další mezinárodní právní nástroje, ať už existující či připravující se.

Publikace je doplněna řadou pečlivě zpracovaných přehledů a příloh, které umocňují vypovídací hodnotu tohoto díla, které je svým způsobem encyklopedií ochrany ozonové vrstvy.

Protecting the Ozone Layer. The United Nations History

By Stephen O. Andersen and K. Madhava Sarma
Edited by Lani Sinclair
United Nations Environment Programme, 2002
Earthscan Publications Ltd
London. Sterling, VA
stran 513